Divadelní

Biblioteka.

Svazek 153.

Pan Měsíček, obchodník.

(Druhé vydání.)

Knihtiskárna J. Otty v Praze.

Divadelní
Bibliotéka.

Vydává
Jaroslav Pospíšil.

Svazek 153.

Obsahuje:

Pan Měsíček, obchodník.

V Praze.
Nákladem Jaroslava Pospíšila.
1885.

Pan Měsíček,

obchodník.

Veselohra ve třech jednáních.

Napsal

Ladislav Stroupežnický.

Druhé vydání.

V Praze.

Nákladem Jaroslava Pospíšila.

1885.

Osoby:

Měsíček, soukromník, vdovec.

Jindřich, doktor práv, } jeho děti.
Gabriela, }

Konrád Bukovský, inženýr, jejich příbuzný.

Klarsonová, bohatá vdova.

Eliška, její příbuzná.

Bibiana, uhlířka.

Pikolini.

Zelenka, } měšťané.
Vrbický, }

Prokop, sluha v domě paní Klarsonové.

Děj ve velkém městě. První a druhé jednání v zahradě paní Klarsonové, třetí v Měsíčkově bytu.

(Provozováno poprvé v Národní areně v Praze dne 3. června 1877.)

Jednání první.

Zahrada. Po straně besídka, několik stolků.

Výstup 1.

Jindřich. Eliška.

Jindř. (sedí pod besídkou a maluje kytici, již má před sebou ve váse).

Eliška (přichází s knihou a kyticí v ruce). Odpusťte, pane doktore, jestli vytrhuji.

Jindř. Naopak, slečno, těším se velice z vaší přítomnosti.

Eliška. Dovolíte, abych se podívala na vaši malbu?

Jindř. S radostí. (Ukazuje malbu.)

Eliška (prohlížejíc obraz). Jak výtečně jste tyto květy vymaloval!

Jindř. Pouhá snaha napodobiti krásnou přírodu.

Eliška. A skvělým výsledkem korunována. — Což vy vše umíte! Včera jsem četla vaši satyrickou studii, kterou jste nadepsal: Jak se dívám na svět."

Jindř. Pouhý žert.

Eliška. Plný trpké pravdy.

Jindř. Soudíte velmi laskavě, slečno.

Eliška. Spravedlivě. — Ale paní Klarsonové se váš spis nelíbil.

Jindř. Paní Klarsonová mi již vyslovila svou nespokojenost.

Eliška. Napsal jste, že valnou část našich dam ovládá neodolatelná touha líbiti se a že žízní po lichocení, což tetinka popírá.

Jindř. Právě to mi paní Klarsonová vytýkala, tvrdíc, že prý považuji každý pohled ženy za koketerii.

Eliška. Nepochybuji, že si tetinka vyhledá příležitost, aby vás za vaše výroky potrestala.

Jindř. Možno, že bude paní Klarsonová vyhledávati příležitost, ale pochybuji, že pořídí.

Eliška. Ó tetinka má mocné spojence: krásu a svůdnost.

Jindř. Navzdor tomu jiný dojem na mne nečiní, než jaký na mne činí krásné sochy: obdivuji se lepým jejich formám, ale nezamiluji se do nich. Vím ostatně, že zakrývá spanilý zevnějšek paní Klarsonové srdce chladné, které nezná citů vřelejších.

Eliška. Váš úsudek je pravdivý.

Jindř. Smím se tázati, slečno, jakou knihou se dnes bavíte?

Eliška. Čtu Smilesův „Karakter“.

Jindř. Opět spis tak vážný.

Eliška. Spisy toho druhu pročítám s velikou zálibou.

Jindř. A jakým způsobem vznikla ta záliba?

Eliška. Původ její spočívá v mém dětství a vychování.

Jindř. O které pečoval výtečný učenec a lékař doktor Norton, ježto již v útlém věku vašem vyřknul nad vámi osud krutá slova: budiž sirotkem.

Eliška (s povzdechem). Ano. Tomuto příteli rodičů mých svěřila mne matka v poslední své chvíli, odevzdavši mu zároveň nepatrnou část peněz, kte-

rou mně byla zachovala. On mne miloval jako své vlastní dítě, sám mne vyučoval, vzdělával; slovem stal se mým dobrodincem.

Jindř. Jednání to se srovnává se šlechetnou jeho povahou.

Eliška. Avšak viděla jsem po celou řadu let do jeho domu denně přicházeti chudé i boháče, staré i mladé, kteří úpěnlivě prosili mého pěstouna, by vědou svojí zdraví jim vrátil. Tyto pošmurné zjevy lidské bídy, jež zůstavily v mysli mé dojem hluboký, byly příčinou, že jsem záhy uvykla všímati si vážně života lidského i spisů, dotýkajících se vážných jeho stránek.

Jindř. Pochopuji úplně. — Ale jak jste se bavila včera u Skalických na Zvěstově?

Eliška. Výborně. Největší potěšení mi způsobilo krásné okolí zámku. Psala jsem již o té návštěvě svému poručníkovi. — Ajhle, Gabrielka sem pospíchá.

Jindř. (ohlédnuv se). Jak běží to děvče!

Výstup 2.

Gabriela. Eliška. Jindřich. Potom *Bukovský.*

Gabr. (rychle vejde). Eliško, moje zlatá, moudrá Eliško, já se už zase s Konrádem pohádala.

Eliška (s úsměvem). Zase?

Jindř. Dnes teprva ponejprv?

Gabr. Už po třetí.

Jindř. Proto! (Dívá se na hodinky.) Vždyť už je půl deváté zrána.

Bukovský (vejde). Váš sluha, slečno.

Eliška. Dobré jitro, pane Bukovský.

Jindř. (žertem). Přicházíme ze šarvátky?

Buk. (rovněž tak). Gabriela už zase na mne žalovala?

Gabr. Nežalovala jsem, ale budu. Poslyšte, proč jsem se na něho rozhněvala. Četla jsem včera román, v němž mladý muž tajně miluje dívku — jako tuhle Konrád mne — poněvadž pro ni otec vyhledal jiného — jako můj tatínek pana Pikoliniho pro mne — hádejte, jak se zbavil tajný milovník milovníka veřejného?

Jindř. Nuže?

Gabr. Nasadil mu kord na prsa a zvolal hlasem hromovým: „Nezřeknete-li se Gabriely“ — ta dívka v románu se jmenuje Gabriela jako já — „nezřeknete-li se Gabriely, bude s vámi zle!“ A vidíte: on se jí zřekl, a tajný milovník na stránce dvě stě padesáté — ne, počkejte, na stránce dvě stě osmdesáté Gabrielu dostal.

Jindř. To je dojemné.

Eliška. Jak něžný prostředek!

Gabr. Vypravovala jsem ten příběh Konrádovi, doloživši žertem: „Konráde, nasaď také panu Pikolinimu kord na srdce a donuť ho, aby se mne zřekl.“ A víte co on odpověděl?

Eliška. Nuže?

Gabr. On řekl: „Takové nápady mohou míti jen děvčata, která čtou romány.“ Nahlédnete, že mne tím urazil.

Jindř. Já to nenahlížím.

Eliška. Já také ne.

Buk. Vidíš!

Gabr. Vy že to nenahlížíte? A proč?

Eliška. Poněvadž v té odpovědi urážky není.

Jindř. Zajisté ne.

Eliška. Radím ti, abysi se s panem Bukovským smířila.

Gabr. Inu, když myslíš, Eliško, že to není urážkou — (k Bukovskému) Konráde, já už se nehněvám — smiřme se.

Buk. Jsem ochoten.

Gabr. Podej mi tedy ruku.

Buk. Já tobě? Ty máš podati ruku mně.

Gabr. Já dříve? Ó nikoli!

Buk. Tyť musíš začíti —

Gabr. (popuzena). Že musím? Uhlídáme! (Odvrátí se.)

Eliška. Zvolna! Aby nemusil nikdo začíti, udělám to takhle — (Spojí sama jejich ruce.) Nuže —

Buk. (přivine Gabrielu k sobě).

Jindř. Výborně, slečno!

Eliška. Hle, oni jsou navzdor těm ustavičným sporům přece šťastni.

Buk. Ach slečno, do štěstí máme daleko.

Jindř. Ten dobrý hoch se trápí, že není milionářem. Příteli, vše se změní. Tvůj spis o železných drahách vzbudil obecnou pozornost, noviny jej velice chválí; uhlídáš, že bude základem tvého štěstí.

Buk. Já myslím, že by mi protekce třeba jenom nějaké komorné více prospěla.

Eliška (která byla několik slov tiše s Gabrielou mluvila). Pánové odpustí, zdržela jsem se již příliš dlouho.

Jindř. Bylo nám zvláštním potěšením, slečno.

Eliška (odejde).

Výstup 3.

Měsíček. Předešlí.

Měs. (s novinami v ruce vstoupí z jiné strany). Dobře, že vás nacházím pohromadě; povím vám něco nového. Slyšte, jaký insert jsem dal do novin. (Čte.) „Kdo chce něco koupit, ať stroje, zboží, výrobky, neb totéž prodati; kdo chce o různé dodávky se ucházet a tak dále, nechť se obrátí

přímo k firmě V. Měsíček zde, kteráž dnešním dnem obchod svůj otvíraje, vše rychle, řádně a levně opatří, dodá a zprostředkuje." — To koukáte, co?

Jindř. Otče, ty se tedy chceš navzdor mým výstrahám pustit do obchodu?

Měs. Co? Já to měl už dávno udělat. Já v sobě cítím ohromné nadání k obchodu, já jsem spekulant a vykořistím každou příležitost, abych získal peněz. V tom spočívá celé tajemství obchodu. V prostředcích nebudu vybíravým — slovem, mým heslem teď bude: zisk za každou cenu.

Jindř. (stranou). Toť choroba naší doby. (Nahlas.) Otče, tato zásada není dobrá.

Měs. Vždyť je dobře. Zkrátka, já budu obchodníkem.

Jindř. Pamatuj na mou výstrahu. Avšak dovol, abych o jisté záležitosti promluvil.

Měs. Mluv jen.

Jindř. Víš, že by Zelenka byl rád v městě našem purkmistrem.

Měs. Ano. A Vrbický také. Mimo to je tu strana, která se dosud pro žádného z nich nerozhodla.

Jindř. Otče, kterému z obou kandidátů dáš ty svůj hlas?

Měs. Já? — Kolikátého je dnes?

Jindř. Třetího července.

Měs. Ode dneška, od třetího července, já Měsíček, obchodník, neznám žádných stran — znám jen obchodní přátele. Ze které strany se mi přihlásí nejvíce obchodních přátel, té dám o volbě dne dvacátého srpna svůj hlas. Já jakožto obchodník považuju svůj hlas za kapitál, který musím uložiti tak, aby mi přinášel co možno největší úroky.

Jindř. Soudím, že bys měl spíše říditi se jistou zásadou.

Měs. A snad se nehodlám říditi zásadou? Což *něco za něco* není také zásadou? a sice výtečnou zásadou? A na této ryze obchodnické zásadě spočívá činnost veškerého člověčenstva; není tedy veškerá činnost člověčenstva nic jiného než jeden jediný velkolepý obchod. Já po obchodnicku vykořistím okolnosti, a ty bys dobře udělal, kdybys také z okolností kořistil.

Jindř. Ve které věci?

Měs. Slyš. Naše domácí paní, paní Klarsonová, je roztomilá vdovička; má dobrých osmdesát tisíc zlatých jmění, a bere na tebe — to vím. Ale ty jsi k ní chladný jako kapr. Nadcházej pak si ji!

Jindř. Paní Klarsonová je příliš koketná.

Měs. Koketnou musí býti každá ženská, která se chce vdáti. Až se vdá —

Jindř. Zůstane jakou byla.

Měs. Naopak, ona se změní a bude —

Jindř. Desetkrát horší než byla.

Měs. (mrzutě). Člověče, ty nejsi žádný obchodník; jinak bys věděl, že má každé zboží nějaký kaz. — Ostatně počítat musíme, počítat. (Vyndá z kapsy křídu a píše na stole.) Paní Klarsonová má osmdesát tisíc — dobrá! Pikolini, kterého si vezme Gabriela —

Gabr. (polohlasně). Však já si ho nevezmu.

Měs. Co jsi řekla?

Gabr. (rozpačitě). Já — já řekla, že — že snad bude pršet.

Měs. (rozhlíží se po obloze). Já myslím, že nebude, obloha je jasná a barometr stojí vysoko. — Paní Klarsonová má tedy osmdesát tisíc, Pikolini má deset zlatých denního důchodu čili dvaasedmdesát

tisíc kapitálu; to je dohromady — (počítá a mýlí se) sto a dvaapadesát tisíc zlatých jmění. A kdyby se časem nějaká partie pro mne naskytla —

Buk. Oženil byste se také, strýče?

Měs. Vždyť jsem statný muž — proč ne? a zejména kdyby to byl dobrý obchod.

Výstup 4.

Pikolini. Předešlí.

Pik. (oděn dle nejnovější módy, způsobem pak výstředním a nejpřehnanějším. V ruce má růži. Chování jeho je pitvorné). Všem nejhlubší úctu vzdávám. Kořím se vám, slečno Gabrielo, královno v říši mých myšlének!

Jindř. (tiše ku Gabriele). Královno bez říše!

Buk. (posměšně). Pan Pikolini opět dle nejnovější módy oděn.

Jindř. (k sobě). Hloupost v gala.

Pik. (samolibě). Já to mohu dělati, můj laskavý pane, ale každý to nemůže dělati, poněvadž každý člověk nemá deset zlatých denních příjmů, ale já — já je mám. Vy nemáte deset zlatých denních příjmů?

Buk. Nemám.

Pik. Tak vidíte, vy hned to nemůžete dělati.

Buk. (stranou). Ten hlupák!

Pik. Vzácná společnosti, přicházím právě od knížete Löwensteina, který mi řekl: „Ty, Pikolini“ — my si totiž spolu tykáme, mimo to si tykám s hrabětem Dornbachem, s baronem Breitkopfem, s baronem Rabenhauptem, s baronem — a tak dále a tak dále. Kníže Löwenstein mi tedy řekl: „Ty, Pikolini“ — pardon! on řekl: „Ty, milý“ — rozumíme — „*milý* Pikolini, v mé zahradě vykvětla převzácná růže; dovoluji ti, abys

ji věnoval své vyvolené.“ Já odvětil: „Děkuju ti, kníže“ — já mu také tykám, vždyť jsme staří kamarádi; odvětím tedy: „Děkuju ti, kníže,“ stisknu mu pravici, až jsem mu o vlastní jeho prsten prsty přiskřip’ — on má totiž prsten s démantem o něco menším než je tento. (Ukazuje výchlubně prsten.) Stisknu mu tedy pravici a běžím do zahrady. Tu mi ale zahradník sdělí, že dal tu růži lokajovi. Vyhledám lokaje — ten dal růži komorné; vyhledám komornou — té baron Breitkopf růži vzal. Spěchám k baronovi — on dal růži baronce. K té však jsem pro růži jíti nemohl.

Jindř. S paní baronkou si netykáte?

Pik. Ještě ne. Avšak dále. Odcházeje od barona potkám první tenor zdejší opery; šel právě od baronky, jíž něco předzpěvoval. V knoflíkové dírce měl růži, již dostal od baronky. Řeknu mu: „Tenore, dej mi tu růži“ — my si také tykáme — on vyhověl mé žádosti, já popadl růži a letím, abych ji věnoval královně srdce svého. (Podá Gabriele růži.)

Gabr. (vezme růži a nedbale ji položí na stolek). Jste velice galantní.

Pik. Děkuji za poklonu. Ale moje vybroušené způsoby jsou pouze následkem toho, že se zdržuji neustále v aristokratických kruzích. U knížete Löwensteina jsem jako doma — vzácná společnost račiž uvážiti: mne znají už i jeho *psi*.

Všichni (se smějí).

Jindř. Gratuluji vám, pane Pikolini, vy máte převzácné známosti.

Pik. Velmi vzácné.

Měs. Pane Pikolini, otevřel jsem obchod.

Pik. Četl jsem insert.

Měs. Odporučte mou firmu k dodávkám.

Pik. Odporučím vás mezi šlechtou.

Měs. A sám mne také nějakou zakázkou poctíte.

Pik. Ovšem. (Přemýšlí.) Potřebuju-li pak něco? Ah, právě si vzpomínám. Koupil jsem novou lampu za sto zlatých — já to mohu dělati — račte mi poslati deset liber nejjemnějšího salonního oleje.

Měs. Deset? Pošlem raději hned celých patnáct.

Pik. Tedy patnáct. (Jde ku Gabriele a dvoří se jí.)

Měs. (počítá). Patnáct liber oleje; koupím ho vedle u kupce, na každou libru přirazím deset krejcarů, a vyzískám zlatý a padesáte krejcarů beze všeho namáhání. Obchod, to je zlatý důl.

Výstup 5.

Zelenka. Předešlí.

Zel. (rychle vejde a rychle mluví). Na zdar, Měsíčku! na zdar celé společnosti! — Měsíčku, příteli, musím s vámi mluvit o věcech náramně důležitých!

Měs. Pan Zelenka! jaký vzácný host! (Stranou.) Kdyby tak něco objednal.

(V pozadí baví se Gabriela s Bukovským a Pikolinim. Jindřich maluje.)

Zel. Příteli, já nemiluju okolky, a protož zkrátka, určitě a jadrně. Víte, že jsem hlavou jedné strany v našem městě.

Měs. Ano, to vím.

Jindř. (k sobě). Ubohá strana s takovou hlavou!

Zel. A mimo to že jsem předsedou zdejší stavební banky.

Měs. To také vím; právě včera jsem četl vámi podepsané oznámení, že nebudete zase vypláceti žádnou dividendu.

Zel. Maličkost, příteli, pouhá maličkost — nestojí za řeč. A nyní vězte, že chci, abyste volil mé kandidáty do obecní rady. Dáte mi hlas?

Měs. (stranou). Zadarmo ne. (Nahlas.) Milý příteli, vaše důvěra mne velice těší, ale to víte, já držím hlavně na zásady! Jen zásady! A poněvadž mi nejsou povědomy zásady vaší strany —

Zel. Pak je všecko v pořádku. Slyšte zásady mé strany. Již Voltaire a veliký Rousseau, tyto skvělé meteory na obloze Francie, tito předchůdcové obratů památných v dějinách člověčenstva — již oni, ano již oni — (vázne) souhlasili s našimi zásadami. A protož vám pravím, pohlédněte na ono blažené Švýcarsko, na nynější útvar Francie, na konstituční Anglii, a všude spatříte ony blahodárné účinky, z nichž těší se i ten nejchudší žebrák, neboť i jemu poskytnuta je možnost veřejně se pohybovati, neboť — ano — neboť svobodná obec je základem svobodného státu. A tak vše v našem osvíceném století pokračuje, staré systémy padají a genius člověčenstva vítězí. A to jsou zásady naší strany.

Jindř. (k sobě). Fráze z novin.

Zel. Ale moje strana má ještě jiné zásady, totiž navzájem se podporovati.

Měs. (pozorně). Příteli, to nejsou hloupé zásady.

Zel. Přijdu na příklad jednoho dne k vám a řeknu zkrátka, určitě a jadrně: „Příteli Měsíčku, naše stavební banka hodlá zadati dodávku uhlí pro své cihelny.“ Slibte mi, že dáte o volbě dne dvacátého srpna svůj hlas mně a mým kandidátům, a my vám tu dodávku svěříme, neboť podporujeme domácí obchod.

Měs. Příteli Zelenko, vás jsem měl odjakživa rád, a není-li to vše, co zde povídáte, pouhý příklad, tedy mi svěřte dodávku a máte můj hlas.

Zel. Sláva! (Podají si ruce.)

Měs. A schválí to správní rada?

Zel. (důvěrným tónem). Správní rada jsem já! Já se chytře o to postaral, aby sestávala z osmi mameluků; vždyť mi rozumíte — kývalové dřímají v sezení; když je budím, aby hlasovali, musím zvonit jako splašený beran na Alpách.

Měs. Příteli, vy máte ku své ruce znamenitou správní radu.

Zel. To si myslím. — Notabene, Měsíčku, zítra ohlásíme v našem orgánu, že volíte s námi; ve zvláštním článku vychválíme vaši občanskou statečnost.

Měs. Vy byste tomu dal! Můj slib musí zůstati tajemstvím — přívrženci Vrbického by mi ze zlosti kazili obchody.

Zel. To je ovšem pravda, ti lidé jsou všeho schopni. Slibuju vám tedy mlčelivost. — Ještě slovo: napište si ofertu na tu dodávku.

Měs. Napíšu.

Zel. A nyní na shledanou, milý spojenče, na zdar celé společnosti!

Měs. Na shledanou, drahý příteli!

Zel. (odejde).

Měs. Na toho jsem vyzrál! (K Jindřichovi.) Nuže hleď — tys tvrdil, že nemám nadání k obchodu.

Jindř. Nazýváš-li, otče, toto jednání obchodem, já je tak jmenovati nemohu a nebudu je nikdy schvalovati. (Odejde.)

Měs. (za Jindřichem). Podivná hříčka přírody! je můj syn, ale pro obchod nemá žádného smyslu.

Pik. (k Měsíčkovi). Slíbil jsem knížeti Löwensteinovi, že s ním půjdu do jízdárny; on ví, že jsem výtečný znalec koní, a proto mi řekl: „Milý Pikolini, přijď“ — my si týkáme — „přijď, navští-

víme ředitele cirku — on má znamenité *taneč* —“ é, koně, znamenité koně. A protož prosím za odpuštění — váš otrok, slečno! Obraz váš spanilý v srdci odnáším.

Gabr. (stranou). To jsem se dostala do čistého rámce.

Měs. (k Bukovskému a Gabriele). Doprovoďte pana Pikoliniho.

Pik. Ó prosím!

Buk. (posměšně). Tu čest si nedáme vzíti. (Gabriela, Pikolini a Bukovský odejdou.)

Výstup 6.

Prokop. Měsíček.

Prokop (z jiné strany). Milostpane, přináším noviny.

Měs. (vezme noviny). „Loterní listy“ — dobrá.

Prokop (odejde).

Měs. (sám). Musím se honem podívat, která čísla úvěrních losů byla vytažena. (Čte.) Číslo tři tisíce dvě stě, výhra stotisíc. A já mám tuším číslo (vyndá ze zápisníku los) tři tisíce dvě stě a dvacet. A dvacet! O dvacet víc. Škoda, zase nic. — Avšak tenkrát, když jsem tento los koupil od cestujícího agenta, koupila také uhlířka z našeho domu, paní Bibiána, jeden los; agent mi to pověděl, aby mi dodal chuti ke koupi; řekl mi také číslo, já si je zapsal. (Prohledává zápisník.) Tu je. *Tři tisíce dvě stě.* Rány boží! ta ženská vyhrála stotisíc! To je štěstí! Co s nimi bude dělat ona, bezdětná vdova? — Hrome, něco mi napadá! Paní Bibiána je vdova okolo pětačtyřiceti, a není ošklivá. Což abych se o ni pokusil? Má stotisíc — to by byl obchod! — Nepochybně ještě ani sama neví, že vyhrála. —

Ano, pokusím se o to. Budu se tvářit jako bych nevěděl, že má los, a požádám ji o její ruku. (Počítá křídou na stole.) A pak by vyhlíželo jmění naší rodiny takto: Gabriela a Pikolini dvaasedmdesát tisíc, Jindřich a paní Klarsonová osmdesát tisíc, já a paní Bibiána stotisíc — úhrnem — (počítá a mýlí se) dvě stě a dvaapadesát tisíc. Na pět ze sta, činí — (počítá a mýlí se) dvanáct tisíc a šest set zlatých ročně. To by bylo pěkné jmění, mým obchodním tálentem v rodině soustředěné. A protož, Měsíčku, udělej s paní Bibiánou svůj mistrovský kus. (Chystá se k odchodu.) Navštívím ji hned — ani nepochybuju, že ji lapnu — cítím v sobě tolik chytrosti, že bych samého čerta ošidil. (Odejde.)

Výstup 7.

Klarsonová. Potom *Jindřich.*

Klars. (vystoupí, jde ke stolu a prohlíží Jindřichovu malbu). Zde je ten obraz, o němž mi Eliška vypravovala. — Věru, výtečná práce. Tento Měsíček je opravdu zvláštní muž, nevšední — a jediný. který přede mnou dosud šíji svou nesklonil. Ale jako každého muže, jemuž jsem ten osud určila, i *jej* musím viděti na kolenou u svých nohou. Ten slib jsem si učinila, a domnívám se, že mám dosti půvabu i ducha, bych jej splnila. Brousil si ve svém spisku vtip o koketerii žen; tím mne popudil. Právě tím uměním má být přemožen! — Přichází sem. Abych měla více příležitosti stýkati se s ním, požádám jej, aby mne vyučoval kreslení. Chci být jeho žačkou tak dlouho, až on jako žák poslouchati bude mne.

Jindřich (vstoupí).

Klars. Odpusťte, že bez vašeho dovolení obdivuji se této výtečné práci.

Jindř. Milostpaní, do výtečnosti schází velmi mnoho.

Klars. Jste skromný.

Jindř. Nepřeceňuji se.

Klars. Ó vy jste *umělec.*

Jindř. Jeť umění příliš vznešené, aby mohl umělcem slouti každý, kdo dovede několik květů slabě napodobit.

Klars. Napodobit? Skvěle tvořiti, jednotlivé květy do krásného celku vázati. Ó jak bych byla šťastna, kdybych uměla vládnouti štětcem tak jako vy!

Jindř. Odhodlejte se, milostpaní, ke studiím.

Klars. Učinila bych to, kdyby bylo učitele, v jehož umění bych úplně důvěřovala.

Jindř. V našem městě by se našel.

Klars. (koketně). A vy sám byste nechtěl býti mým učitelem a mistrem, kdybych si za potěšení pokládala, býti vaší neposlušnější žačkou?

Jindř. Soudí-li milostpaní, že mé síly tomu úkolu dostačí, tož milerád —

Klars. (radostně). Výborně! Děkuji za váš slib. Od této chvíle mne, prosím, považujte za svou žačku. (Stranou.) V brzku bude mistr žáčkem. — (Nahlas.) Pošlu ihned Elišku, aby mi opatřila čeho ku kreslení potřebí. (Koketně.) Zatím na shledanou, můj milý učiteli a mistře! (Odejde.)

Jindř. (se smíchem). Můj milý učiteli a mistře! Ó rozumím! Domnívá se, že mi při kreslení hlavu splete. Kterak se mýlí! — — Avšak Jindřichu, netaj si, že se stala ve tvém srdci veliká změna — že miluješ Elišku. Ach, jaký to rozdíl mezi paní Klarsonovou, koketou chladnou a vypočítavou, a Eliškou, dívkou plnou citů něžných! Obraz její bude mým pancéřem, jímžto svůdné pohledy koketní vdovy nepronikou. (Posadí se a maluje.)

Výstup 8.

Měsíček. Jindřich. Potom *Vrbický.*

Měs. (mrzutě). Paní Bibiána nebyla doma; to mne mrzí. (K Jindřichovi.) Povídala mi právě paní Klarsonová, že ji budeš učit kreslit.

Jindř. Ano.

Měs. (stranou). Výborně! Ona bere na Jindřicha už dávno. Při kreslení ho jistě lapne — ta to umí! To bude obchod!

Vrbický (vstoupí, mluví zvolna a vážně). Má úcta, pane Měsíčku! má úcta, pane doktore!

Měs. Ah, pan Vrbický!

Jindř. (k sobě). Zase agitátor.

Vrb. Vážený pane Měsíčku, bylo mi uloženo vyjednávati s vámi o jisté pro vás velice výhodné záležitosti.

Měs. Pro mne výhodné? (Podává horlivě sesli.) Račte se posadit, vážený pane Vrbický. (Stranou.) Snad něco objedná.

Vrb. Přikročme k věci. (Oba se posadí.) Správní rada zdejší továrny na papír, jejíž předsedou býti za čest si pokládám, ztratila úmrtím jednoho člena. Poněvadž jí přísluší právo sama se doplniti a povolati do svého středu muže, jejž tohoto úřadu hodným uzná, obrátila svůj zřetel k vám.

Měs. (živě). Ke mně?

Vrb. Ano, k vám. Mimochodem toliko podotýkám, že úřad správního rady, ačkoli nikterak není namáhavý, vynáší ročně nejméně tisíc zlatých.

Měs. (udiven). Tolik že vynáší?

Vrb. Ovšem. Vždyť nemohou akcionářové žádati, aby správní radové svůj obtížný úřad zastávali zadarmo.

Měs. To je pravda.

Jindř. (k sobě). Obrací-li pan Vrbický také tak rychle kapsy akcionářů —

Měs. Vaše správní rada by tedy měla ke mně důvěru?

Vrb. Ano, a já jakožto předseda také. Běží nám toliko o nějaký zcela nepatrný důkaz, že i vy důvěřujete straně, ku které my všichni náležíme.

Měs. (stranou). Aha, jde jim o můj hlas. — (Nahlas.) A v čem by měl záležeti ten důkaz?

Vrb. (s líčenou lhostejností). Na příklad v tom, že byste — že byste volil naše kandidáty do obecní rady.

Měs. A kdy se vaše správní rada sejde, aby vykonala volbu doplňovací?

Vrb. Devatenáctého srpna, den před volbou do obecní rady.

Měs. (stranou). Výborně, hlas mohu směle slíbiti. (K Vrbickému). Vážený pane Vrbický, pokládám nabídnutí vaše za velikou poctu, jsem však na rozpacích, jakým způsobem bych měl dokázati, že důvěřuji straně, která mne tak vyznamenala. Myslíte-li, že by bylo důkazem postačitelným, kdybych svůj hlas dal straně, k níž přísluší vaše správní rada —

Vrb. (s líčenou lhostejností). Jsem přesvědčen, že tento důkaz postačí — ano, postačí úplně. (Stranou.) Už ho držím.

Měs. Tedy vám slibuji, že budu voliti vaše kandidáty.

Jindř. (přistoupí k Mésičkovi, důvěrně). Otče, vždyť jsi již svůj hlas zadal.

Měs. Však já vím co dělám.

Vrb. Pan doktor si snad něco přál?

Měs. Vyslovil své potěšení z toho, že budu voliti s výtečnou vaší stranou.

Vrb. Výborně! Touto novinou velice potěším své přívržence.

Měs. Jen to ne! prosím, abyste můj slib zachoval v tajnosti.

Vrb. V tajnosti? a proč?

Měs. Zelenkovi přívrženci by po mně blátem házeli, kazili by mi obchod.

Vrb. To je pravda, ti křiklouni jsou všeho schopni. Zamlčím váš slib, abych vám ušetřil mrzutosti. Nuže, na shledanou, příteli!

Měs. Na shledanou, vážený pane Vrbický! Jsem přesvědčen, že budu záhy říkati: pane *purkmistře*.

Vrb. Ó prosím! Váš sluha, pane správní rado! má úcta, pane doktore! (Odejde; Měsíček jej doprovodí a vrátí se.)

Jindř. Prosím tě, otče, kolikrát ještě prodáš svůj hlas?

Měs. (klidně). Bohužel již ani jednou — všichni zákazníci jsou uspokojeni.

Jindř. Zákazníci! To je příliš! Kterak se srovnává toto jednání se solidností, s karakterem?

Měs. (pokrčí rameny). Obchod je obchod.

Jindř. Tvé jednání nelze nazývati obchodem.

Měs. Mé jednání není nic jiného než obchod. Povím ti ostatně hned, jak chytře se z těchto závazků vymknu.

Jindř. Chytře?

Měs. No, no — snad dokonce o mé chytrosti pochybuješ? Dej pozor. Osmnáctého srpna dostanu dodávku uhlí pro stavební banku — zisk tisíc zlatých; devatenáctého srpna budu zvolen do správní rady — zisk tisíc zlatých, úhrnem dva tisíce ročního zisku. Tyto dvě výhody budou mi zabezpečeny před dvacátým srpnem, tedy *před* volbou do obecní rady. A zač? Za nic! za pouhé nic — neboť já dvacátého srpna vůbec ani volit nebudu.

Jindř. Že nebudeš volit?

Měs. Nebudu. Já devatenáctého srpna u večer tak těžce onemocním, že se nebudu moci ani hnout; tedy ani plnou moc podepsati. Tím způsobem vyvleknu se ze všeho, nerozhněvám si žádnou stranu, neboť nemoc je dopuštění boží, za které člověk nemůže — a výhody mi přece zůstanou. Je to chladná vypočítavost, co?

Jindř. Avšak solidnost —

Měs. Jen žádné slovíčkářství! Milý hochu, za našich dob si musí člověk pomáhat chytrostí, jinak nic nesvede.

Jindř. Krásné zásady! — Otče, ty svou chytrost velice přeceňuješ, jsi na cestách bludných, a dnešní tvé jednání bude míti nemilé následky. (Odejde.)

Měs. (pohlížeje za Jindřichem). Nebude nikdy obchodníkem — má příliš poetické svědomí.

Výstup 9.

Bibiána. Měsíček.

Bib. Dobré jitro, pane Měsíčku! Povídali mi, že prý jste se po mně ptal.

Měs. Ano. Chtěl jsem vás navštívit, paní Bibiáno, a vy zatím přicházíte sama.

Bib. No, no, vždyť to není tak daleko, a mezi sousedy se na to nekouká. Nedívejte se ale na mne — přicházím z práce; to víte, kdo s uhlím zachází, nemůže být bílý. Ráda uvidím, co mi asi chcete.

Měs. Posadte se, paní Bibiáno.

Bib. Bojíte se, že bych vám vynesla spaní? Abyste neřekl. (Posadí se.)

Měs. (sedne si též). Paní Bibiáno, rád bych s vámi o jisté důležité věci promluvil — neuleknete-li se jen mé řeči.

Bib. No, no — vždyť nejsme dnešní.

Měs. Mám totiž velkou naději, že své obě děti v brzku zaopatřím.

Bib. Ahá.

Měs. To víte, paní Bibiáno, mluvím s vámi důvěrně.

Bib. Nemějte starosti, všechno zůstane mezi námi.

Měs. Doufám, že budou můj syn a paní Klarsonová svoji.

Bib. Řekla bych, že se k sobě nehodí.

Měs. Jako by k sobě byli stvořeni.

Bib. Nu dobře — nechme toho. Co dál?

Měs. Gabrielu dám Pikolinimu.

Bib. To vám ale zrovna řeknu: to je pěsť na oko; to roztomilé děvče tomu nadutému hejskovi. Máte rozum?

Měs. Milá paní Bibiáno, vy jste příliš přísná. On je dobrák, ale žije mezi velkými pány a navyknul si jejich způsoby. A potom, on neví kam s penězi.

Bib. Nu dobře — dejme tomu, že máte pravdu.

Měs. Nahlížíte, paní Bibiáno, až obě děti vybavím, že zůstanu (plačtivě) sám a sám — opuštěn. Co si mám počíti?

Bib. No, no — takový statný vdovec a neví co počíti. Hrome, oženťe se!

Měs. To se vám snadno řekne, ale jak?

Bib. Bodejť! vy to nedovedete! Vždyť jste to dovedl již jednou, ne?

Měs. Inu ovšem; ale jindy bylo jindy. Teď ale? Paní Bibiáno, nechtěla byste mi v tom býti nápomocnou?

Bib. Já? Dejte mi svatý pokoj! Budu snad dohazovat nevěsty?

Měs. Já to myslím jinak. Hleďte, paní Bibiáno, já jsem zdráv, mnoho přes padesát mi není, jmění

chvála bohu také mám, mohl bych tedy býti v bázni boží spokojeně živ, kdybyste vy chtěla, vy sama —

Bib. (dovtípivši se skládá rozpačitě zástěrku do záhybů). Kdybych já chtěla — — no tak co?

Měs. Podati mi svou ruku.

Bib. Dejte pokoj — vy si mne dobíráte.

Měs. Myslím to zcela upřímně.

Bib. Ale taková věc potřebuje rozvážení.

Měs. V mladších letech — ale u nás? vždyť se známe.

Bib. Inu ovšem, že se známe. To snad o mně také víte, že mluvím vždycky bez okolků, co na srdci, to na jazyku.

Měs. Vím.

Bib. A proto vám zrovna řeknu, že se mi při vás jedno nelíbí.

Měs. Co by to bylo?

Bib. Lidé povídají, že prý jste na krejcar jako čert na hříšnou duši, že jste držgrešle.

Měs. To je pomluva — vždyť musí člověk hospodařit.

Bib. Inu, ono je hospodařit a hospodařit. Navzdor tomu ale —

Měs. Navzdor tomu —

Bib. Kdybyste si to odvyk' a dal si říci, tedy —

Měs. Tedy —

Bib. Nebyla bych proti tomu —

Měs. Vy tedy svolujete?

Bib. Svoluju, ale s podmínkou: aby to nebylo vašim dětem proti mysli.

Měs. Ony se ke mně vždy uctivě chovají.

Bib. To vím, jsou hodné, mám je ze srdce ráda. Ostatně bych si s nimi sama promluvila.

Měs. Jak se vám líbí. Tedy ujednáno?

Bib. Ujednáno, ale jak povídám: budou-li jen děti spokojeny. Nebývá to odrostlým dětem vhod, když se starý tatík žení. A já nejsem ta ženská, abych se někam vtírala, nechci aby byly k vůli mně mrzutosti; to by bylo krásné živobytí! — A co se týče jmění, mám také nějaký ten groš, abyste si nemyslil, že jsem nějaká nuzačka nebo že si vás chci vzít ze špekulace.

Měs. Ani pomyšlení — o peníze mi nejde. Ale když už o nich mluvíme: považte, paní Bibiáno, mám jeden úvěrní los; včera byl tah — o dvacet, a mohl jsem vyhráti stotisíc.

Bib. O jedno oko sedlák kobylu prohrál; jakáž pomoc! — Ale na mou duši, vždyť já mám také los! Koupila jsem ho od cestujícího agenta, nutil mne; vždyť znáte takové běhouny. Abych tak byla vyhrála!

Měs. Je to los úvěrní?

Bib. To věru ani sama nevím. Ale já pro něj dojdu; uhlídáme hned, co a jak. Počkejte chvilku, hned jsem tu zas. (Odejde.)

Měs. (radostně). Výborně! už ji držím! už ji mám i s losem! i s výhrou! — Ale hrome, což aby to byla v novinách chyba tisku? (Vezme noviny do ruky.) To by bylo šeredné nadělení: uvázat si ženu na krk a teprve po svatbě se dozvěděti, že to byla chyba tisku. Oženit se s takovou chybou tisku! — Ó nikoli! Nežli se paní Bibiána vrátí, dojdu si vedle k bankéři pro úřadní tažební listinu a přesvědčím se. Vyhrála-li, vezmu si ji; nevyhrála-li — pomocí své chytrosti ze všeho se vyvleknu. (Odejde.)

Výstup 10.

Eliška. Jindřich. Gabriela. Bukovský.

Gabr. Ano, zase jsem se s Konrádem pohádala; prosím vás, rozsuďte nás.

Jindř. (k Bukovskému). Mluv, hříšníče, jaký zločin jsi zase spáchal?

Buk. Mluvil jsem několik minut s paní Klarsonovou.

Gabr. Já ti dám několik minut! mluvili jste spolu déle než půl hodiny.

Jindř. A mé popudlivé a žárlivé sestřičce to nebylo vhod.

Gabr. Nebylo a nebude! Já ji nemám ráda, ona je falešná. A nechci, aby s ní Konrád mluvil. Ona je krásná, tuze krásná, i splete hlavu každému muži. Však uvidíš, Eliško, co se stane s Jindřichem.

Jindř. Se mnou?

Gabr. Ano, s tebou. Ty budeš učit paní Klarsonovou kreslit, já už o tom vím — a zamiluješ se do ní. Uhlídáš, že se zamiluješ. Ale ona se ti vysměje.

Jindř. Neboj se o mne, sestřičko.

Gabr. Bojím se, protože tě mám ráda. Ty se pak budeš trápit, tváře ti vyblednou, budeš vzdychat —

Jindř. (se smíchem). Odkud pak víš, jak vyhlíží muž láskou ztrápený?

Gabr. Čtla jsem o tom v románu. (Vřele.) Eliško, moje zlatá Eliško, kdybych já byla Jindřichem, zamilovala bych se do tebe. Ty jsi tak dobrá, hodná a moudrá —

Eliška (zakrývajíc rozpaky). Ty čtveračko!

Gabr. Já nežertuju. Já bych nechodila tak chladně okolo tebe jako on. (Hrozí Jindřichovi.) Počkej ty! — Já bych políbila tu tvou bílou ručinku (hladí jí ruku), poprosila bych tě, abys mne měla ráda, a byla bych nevýslovně šťastna, kdybys mne milovala.

Jindř. (stranou). Však já to jinak neudělám.

Eliška. Když mne máš, Gabrielko, tolik ráda, uděláš mi něco k vůli?

Gabr. Všechno, Eliško!

Eliška. (přísně). Tedy přestaň pana Bukovského soužiti.

Gabr. (zaražena). Ale —

Eliška. Jsou to pouhé vrtochy.

Gabr. Nuže, Eliško, já už to víckrát neudělám. Konráde, nehněváš se?

Buk. Nehněvám.

Gabr. Já také ne. (Podají si ruce.)

Jindř. (k Elišce). Slečno, vy jste pravým andělem míru.

Výstup 11.

Bibiána. Předešlí.

Bib. (lépe ustrojena než prve, nepozorována chvilku pohlíží na oba párky; k sobě). Roztomilé párky! No, no, zdá se mi, že dělá starý účet bez šenkýře. (Nahlas.) Nevytrhuju?

Jindř. Ó nikoli, paní sousedko; prosím, pojďte dál.

Gabr. (podávajíc Bibiáně stolici). Posaďte se. Jak se máte?

Bib. Děkuju, Gabrielko; dobře. A Gabrielka se má také dobře, to je vidět: tvářičky má jak růžičky.

Gabr. Ano, mám se dobře.

Bib. (k Elišce). Abych nezapomněla. Slečinko, od té doby, co jste mi dala ten recept, přestala mi bolest v ruce jak by uťal. Zaplať vám to pánbůh, prokázala jste mi pravé dobrodiní.

Eliška. Těší mne velice, že ten prostředek účinkoval.

Bib. Výborně; děkuju vám na stotisíckrát.

Jindř. (k Elišce). Slečno, vy i nemocné uzdravujete?

Eliška. Poradila jsem paní Bibiáně jednoduchý prostředek — (s úsměvem) vždyť jsem schovankou lékaře.

Bib. Kéž mi dá pánbůh nějakou dobrou příležitost, abych se vám odsloužiti mohla!

Výstup 12.

Měsíček. Předešlí.

Měs. Odpusťte, paní Bibiáno, že jsem poodešel — obchodní záležitosti — (Stranou.) Vyhrála!

Bib. Pro chvilku není zle.

Měs. Promluvíme si nyní, paní Bibiáno, o svých záležitostech.

Jindř. Nebuďeme vytrhovati. (K ostatním.) Procházka zahradou bude zajisté všem vítanou. (Eliška, Jindřich, Bukovský a Gabriela odejdou.)

Bib. Jen co je pravda: jsou to zvedené děti. Sotva zaslechly, že si chceme o něčem promluvit, již odcházejí. Já jsem jen prostá ženská, ale když vidím takové manýry, vždycky mám radost. — Tu je ten los.

Měs. (vezme los a prohlíží jej). Úvěrní los je to a — rány boží! Paní Bibiáno, připravte se na velikou radost. Vyhrála jste stotisíc zlatých!

Bib. Já, stotisíc? I tohle by byl kousek!

Měs. Nejlepším důkazem výhry je tuhle úřadní tažební listina. (Ukazuje jí listinu.) Přesvědčte se sama.

Bib. Inu, když jsem vyhrála, tedy zaplať pánbůh!

Měs. Ano, vyhrála jste a jste nyní tak bohatá, že si ani netroufám zmíniti se o tom, co jsme prve umluvili.

Bib. (ostře). Cože?

Měs. Že máte stotisíc zlatých, *milostpaní.*

Bib. (popuzena). Milostpaní! I tohle bych si vyprosila! Já nejsem žádná milostpaní a nebudu jí, kdybych vyhrála třeba půl světa! S takovou si nezačínejte! Já jsem a zůstanu do smrti paní Bibiánou. A co jsme prve umluvili, to platí jak svaté písmo. Vy jste mne požádal, abych si vás vzala, a nevěděl jste, že jsem vyhrála; já slíbila — dobrá, já dostojím slovu — ovšem s výminkou, že to bude dětem vhod.

Měs. (stranou). Už ji mám i s penězi. — (Nahlas.) Paní Bibiáno, vy jste pravý klenot, (stranou) v ceně jednoho sta tisíc zlatých.

Bib. Je dobře. Povězte dětem, co zamýšlíte; já se ještě po ledačem vyptám, a pak si s nimi promluvím sama.

Měs. Přejete-li si, paní Bibiáno, uschovám tento los u sebe; výhry se vyplácejí teprve za čtyry neděle po tahu.

Bib. Není třeba, ten kus papíru mám také kam schovat. (Vezme los.) A bude-li z naší veselky něco, dostanete los jak přijdem z kopulace.

Měs. (stranou). Už aby to bylo! — (Nahlas.) Nemyslíte, paní Bibiáno, že bychom tu naši smlouvu měli nějak zpečetit?

Bib. Inu, pro mne —

Měs. (obejme ji, stranou). Na mou duši, nebylo to zlé.

Bib. (stranou). Ušlo to. (K Měsíčkovi.) Aby nás takhle někdo viděl — řekl by, že blázníme, jako by nám bylo osmnáct let. Nuže buďte zdráv, pane Měsíčku.

Měs. Taktéž vy, paní Bibiáno. Kéž bych už mohl říci: paní Měsíčková!

Bib. Je-li v tom vůle boží, bude to také. (Odejde.)

Měs. (doprovodiv ji). A pak tvrdí můj syn, že nemám talent k obchodu. Vyzískat stotisíc a ženu jed-

nou ranou — toť bez obchodního talentu nikdo nedokáže. A nechytil jsem ženu ošklivou: paní Bibiána kapitálně vyhlíží, zdravá jak řípa, buclatá. (Louskne prsty.) Měsíčku, máš příčinu obdivovati se své chytrosti! — A nyní povím dětem, že se ožením. (Rozhlíží se po zahradě.) Kam asi poodešly? A, tamhle jsou. (Volá.) Jindřichu! Gabrielo! Konráde! Pojďte sem! — Co asi o mém záměru řeknou?

Výstup 13.

Jindřich. Gabriela. Bukovský. Měsíček.

Jindř. Co si přeješ, otče?

Měs. Dětičky, rozhodl jsem, že se ožením. Co tomu říkáte?

Všichni (překvapeni pohlížejí na sebe).

Měs. Mlčíte? Rozumím: chcete věděti, koho si vezmu. — Paní Bibiánu. A proč? Poněvadž vyhrála stotisíc zlatých! — Nu, co tomu nyní říkáte?

Jindř. Paní Bibiána zasluhuje všechnu úctu; příčinu však, otče, která tě pohnula, abys jí ruku podal, nelze chváliti. (Odejde.)

Měs. (stranou). Od toho jsem jinak neočekával, nemá o obchodu ani ponětí. — A co ty tomu říkáš, Gabrielo?

Gabr. Já? — Nic. (Odběhne.)

Měs. (stranou). Také nerozumí obchodu. — A ty, Konráde?

Buk. Já? — (Přemýšlí.) Já také nic. (Odejde.)

Měs. (nevrle). Na odpověď tak hloupou musel přemýšlet. — Všichni dohromady neřekli nic! To mi nepřekáží, neboť povídám, že to bude brilantní obchod. (Odchází.)

(Opona spadne.)

Jednání druhé.

Úprava jeviště jako v prvním jednání.

Výstup 1.

Klarsonová sedí u stolku a kreslí. *Eliška.*

Klars. Nuže, podívej se, Eliško, dokreslila jsem tu lilii. Jak soudíš o mém pokroku?

Eliška (pohlížejíc na nákres.) Myslím, tetinko, že jste docílila za dvanácte dní větších úspěchů, než by jiný docílil za měsíc.

Klars. (s úměvem). To si také myslím, neboť pozoruju na svém učiteli, že je do své žačky zamilován.

Eliška (stranou). Byla by to pravda?

Klars. Nepozoruješ to také?

Eliška. Neviděla jsem ho několik dní; když přišel, svěřila jste mi obyčejně nějaké řízení —

Klars. Ach ano, neboť nikdo neumí vše tak pěkně uspořádati jako ty. Avšak pojď, pomůžeš mi vyhledati nějakou pěknou růži; chci kreslit růži. (Odejdou.)

Výstup 2.

Jindřich. Nato *Měsíček.*

Jindř. (drží v ruce svinutý papír). Nikdo zde? Myslil jsem, že tu zastanu Elišku. Chci jí věnovati kytici, jižto jsem domaloval, a vyznati jí, jak vřele ji miluji. (Spatří nákres paní Klarsonové.) A, paní Klarsonová zde kreslila. Ta koketní dáma provozovala při kreslení mistrně své záletnické umění, jen aby mi hlavu spletla; někdy mne až do rozpaků přivedla, které si pak, jak jsem pozoroval, ve svůj prospěch vykládala.

Měsíček (vejde). Jaký to máš papír?

Jindř. (rozvine obraz).

Měs. Výborná práce. (Chytrácky.) Jindřichu, mám tušení, že chceš ten obraz věnovati — dámě.

Jindř. Skoro jsi uhodl, otče.

Měs. (mne si ruce). Snad bych uhodl také, které?

Jindř. Sotva.

Měs. Hm — dalekou cestu s ním dělat nebudeš.

Jindř. To ovšem ne.

Měs. Nuže vidíš. (Stranou.) Zamiloval se při kreslení do paní Klarsonové — to bude obchod!

Výstup 3.

Klarsonová. Eliška. Gabriela. Měsíček. Jindřich.

Klars. (nese růže, jež dává do vásy). Aj, pánové zde? (K Jindřichovi.) Hle, nové vzorky ku kreslení. — Ale snad přerušujeme nějakou důležitou rozmluvu?

Měs. Naopak, milostpaní: právě *vás* Jindřich očekává, aby vám věnoval kytici jím vymalovanou.

Klars. (radostně překvapena). Mně?

Jindř. (stranou, nevrle). Tohle mi scházelo!

Měs. Jindřichu, nač ty rozpaky? Popros pěkně milostpaní, aby tvůj dar laskavě přijala.

Jindř. (stranou, mrzutě). Nic jiného mi nezbývá. (Nahlas.) Ano, milostpaní, račte laskavě přijmouti — (Podá jí obraz.)

Klars. (vezme obraz). Jaké překvapení pro mne!

Jindř. (stranou). Jaký malér pro mne!

Měs. (mne si spokojeně ruce). To jsem to popohnal!

Klars. (prohlíží obraz). Výtečná práce!

Gabr. (která byla zatím živě s Eliškou rozmlouvala). On ji miluje.

Eliška. Co na tom?

Klars. Jakým způsobem se odměním za váš dar?

Jindř. Milostpaní, mně dostačí vaše spokojenost.

Klars. Jste skromný. Vymyslím vážnější důkaz své vděčnosti. (Stranou.) Je chycen — miluje mne!

Měs. (ku Klarsonové). Ráčila jste slíbiti, milostpaní, že mi dáte plnou moc k volbám do obecní rady; napsal jsem ji.

Klars. (vezme papír, jejž jí Měsíček podal). Ještě dnes vám ji vrátím podepsanou.

Měs. (stranou). Ten hlas také prodám.

Klars. (chystá se k odchodu). Panové odpustí. Eliško, nebudu již kresliti; dej tyto nákresy do mého pokoje. Na shledanou, pánové! (K Jindřichovi.) Díky za váš dar! (Odejde.)

Eliška (skládá nákresy).

Měs. Výborně, Jindříšku; dnes jsi dal paní Klarsonové jasně na srozuměnou, že ji miluješ. Jen rychle pokračuj. (Čte v pozadí noviny.)

Jindř. Otec mi svým důvtipem uškodil — co si Eliška pomyslí! (K Elišce.) Osměluji se prositi, slečno, abyste mi popřála chvilku k důvěrné rozmluvě.

Gabr. (k Elišce). Ani s ním nemluv. (Odvrátí se hněvivě.)

Eliška (překvapena). K důvěrné rozmluvě?

Jindř. Prosím snažně.

Eliška (chladně). Měla jsem v úmyslu vrátit se do zahrady, až tyto vzorky odnesu. — Vaše služebnice, pánové! (Odejde odnášejíc vzorky.)

Jindř. Ta chladnost!

Gabr. (hněvivě k Jindřichovi). Neřekla jsem, že se do paní Klarsonové zamiluješ?

Jindř. Ale Gabrielko —

Gabr. Já tě za to nechci ani vidět, ty —

Jindř. Dovol, vysvětlím ti —

Gabr. (zakrývajíc si uši). Ne a ne! (Uteče.)

Měs. Apropó, Jindříšku, dnes přijde paní Bibiána s vámi promluvit; uvítejte ji slušně.

Jindř. Neměj starosti, otče. Avšak příčina tohoto sňatku —

Měs. Synu, tys nepraktický člověk. Pomysli, že vyžením stotisíc! Je to snad špatný ob — chci říci sňatek? Ostatně já paní Bibiánu miluju — ovšem jen tak, jak se na moje léta sluší; nahlédneš, že již tolik ohně nemám, abych vzal kytaru a šel jí při měsíčku pod okno hrát. — A konečně: co vyžením, to vás jednou nemine. Uvítejte ji tedy vlídně.

Jindř. Uvítáme; ale tvé pohnutky —

Měs. (mrzutě). To si pamatuj: pohnutky se za našich časů nikdy neváží, nýbrž — výsledky. (Odejde.)

Jindř. Převrácené zásady! — Avšak přijde-li asi Eliška? (Radostně.) Hle, přichází!

Výstup 4.

Eliška. Jindřich.

Jindř. Kterak se těším z vašeho příchodu, slečno!

Eliška (chladně). Mám náhodou volnou chvíli. Přál jste si, pane doktore?

Jindř. Vysvětliti vám jisté nedorozumění. Slečno, můj otec v domnění, že chci dáti kytici paní Klarsonové, řekl jí, že ji očekávám, abych jí svůj obraz věnoval. Já nemohl již říci, že se mýlí, a chtěj nechtěj musil jsem dáti paní Klarsonové obraz, jejž jsem určil a přinášel, slečno, vám.

Eliška (mile překvapena). Opravdu?

Jindř. Své cti se dovolávám.

*

Eliška (opět chladně). Pak prosím, považujte svou dobrou vůli za skutek, jako já ji chci považovati.

Jindř. Slečno, jak chladně jste vyřkla tato slova! Kéž byste byla přesvědčena, že vroucně miluji jen vás!

Eliška (překvapena). Pane doktore, tato slova — tato slova —

Jindř. Jsou ozvěnou srdce.

Eliška. Paní Klarsonová však je přesvědčena, že ji milujete.

Jindř. Protože se domýšlí, kde ona září, že nelze milovati než ji. — Smím doufati, slečno, že vřelé moje city naleznou v něžném srdci vašem ohlasu?

Eliška. Vážím si vás, pane doktore, a proto věřím v upřímnost vašich slov. Chci vám, pokud mi možno, klidně odpověditi. Když mne tetinka ubezpečovala, že ji milujete, což zdál se dar váš dotvrzovati, tu zmocnil se mne cit podivný. Zdálo se mi nespravedlivo, že má láska muže šlechetného být údělem ženy koketné, vypočítavé, že má býti nikoli výměnou za lásku vřelou, nýbrž za rafinovanost a — komediantství. Cítila jsem lítost, oko mé se zakalilo a povzdech dral se z ňader: Co zbude srdci, jež — — vřele miluje?

Jindř. (radostně). Eliško — tato slova — ?

Eliška (ruku mu podávajíc). Moje odpověd — vám —

Jindř. (líbaje ruku její). Ó králové všech říší, nad vás bohatším činí mne jediná tato perla! (Obejme Elišku.)

Eliška (po malé přestávce). Avšak, kde ohně radosti září, tu i nepřízeň svůj chladný stín vrhá. Naše láska —

Jindř. Rozumím, drahá Eliško: můj otec — (Horlivě.) Avšak já nejsem loutkou; kdyby chtěl mým záměrům se protiviti —

Eliška (mírně). Plamen sváru vzplanouti by měl mezi otcem a synem? A já bych měla býti původem toho plamene?

Jindř. Jak něžně smýšlí jemná duše vaše, drahá Eliško! — Ale kterak tu pomoci?

Eliška. Tajme zatím svou lásku — až paní Klarsonová nahlédne, že svůdnosti její odoláte. (Polo žertem.) Odoláte-li.

Jindř. (ruku jí líbaje). Eliško!

Eliška. Ona si vyhlédne jiného muže, snad i ruku mu podá; tak pomine hlavní překážka; ostatní zanechme budoucnosti.

Jindř. Ano, láska naše budiž kvítkem v úkrytu, kvítkem, jež budeme společně ošetřovati, aby nikdy, nikdy nevadlo. Avšak váš poručník, drahá Eliško?

Eliška. Říkával mi: „Učil jsem tě rozeznávati povahy lidí; až uznáš jednou za dobré voliti si muže, připomeň si má naučení, zkoumej a vol.“ (Něžně.) Já volila, a můj poručník osvědčí se na novo mým přítelem i schválí volbu mou.

Jindř. Jak šťastným činí mne vaše slova!

Eliška. Nyní však, milý Jindřichu, musím se vrátit k tetince.

Jindř. Doprovodím svou drahou Elišku. Poprvé tu budeme kráčeti cestou společnou, posetou nevadnoucím kvítím lásky. (Odejdou.)

Výstup 5.

Měsíček. Zelenka. Později *Vrbický.*

Zel. Ano, přicházím si pro tu ofertu. Je napsána?

Měs. Tu je.

Zel. Notabene: rozumí se, že je vaše oferta pouhou formalitou. Jen pro forma ji předložím svým mamelukům — oni kývnou, a máte dodávku. Jednoduché formality, co?

Měs. Ale výtečné.

Zel. Až budu purkmistrem — a tím budu navzdor Vrbickému a navzdor nestranným, kteří už také hlavy dohromady strkají — až tedy budu purkmistrem, obrátím se při všech objednávkách vždy k vám. Nejprve bude obec potřebovati trouby.

Měs. Co? trouby?

Zel. Ano, na kruchty do patronátních kostelů.

Měs. A tak!

Zel. Já už napřed vím navlas, co obec potřebuje. Budu vzorem purkmistra. (Ohlédne se.) Hrome, podívejte se, jde sem Vrbický. Co asi chce?

Měs. (ulekne se; stranou). Tohle je krásné nadělení! (K Zelenkovi.) Příteli, nezmiňujte se ani slovem, že volím s vámi.

Zel. Nemějte starosti.

Měs. (stranou). Do korábu se nabírá — Měsíčku, chytře pumpuj.

Vrbický (vstoupí). Má úcta, pane Měsíčku! (Stranou.) Hrome, Zelenka! (Nahlas.) Má úcta, pane Zelenko. (Stranou.) Protivný člověk!

Zel. Na zdar, pane Vrbický. (Stranou.) Starý Jidáš!

Měs. Jaké vzácné náhodě mám děkovati za vaši návštěvu?

Vrb. Přicházím stranu — (ohlíží se rozpačitě po Zelenkovi) stranu —

Měs. Snad stranu voleb?

Vrb. Ano, stranu voleb.

Měs. Zvláštní náhoda, právě z té příčiny přichází také pan Zelenka. Chtěl, abych volil s ním, ale já rozhodně odepřel.

Zel. Bohužel.

Vrb. Poněvadž budete volit s námi.

Měs. Ani pomyšlení. (Dává Vrbickému znamení, aby mlčel.)

Vrb. (opětuje znamením, že porozuměl). Vy tedy s námi volit nebudete? To je mi velice líto. A proč?

Měs. (s vysoka). Ctění, vážení pánové! Posuďte nestranně mé postavení. S kterou stranou mám voliti, když uznávám, že jsou obě stejně výborné, že mají obě stejně šlechetné, poctivé a lidumilovné zásady? Mám jednu urazit? Nikoli! A proto zdržím se hlasování.

Zel. To je šlechetné.

Vrb. Velice šlechetné.

Zel. (stranou, se smíchem). Vrbický tomu věří.

Vrb. (taktéž). Zelenka tomu věří.

Měs. Avšak, pánové, doufám, že zůstaneme přáteli.

Zel. Zajisté. (Podá Měsíčkovi ruku.)

Měs. (tiše k němu). Volím s vámi.

Zel. (taktéž). Vy jste chytrák!

Vrb. (podá Měsíčkovi ruku). Ano, zůstanem přáteli.

Měs. (tiše). Volím s vámi.

Vrb. (taktéž). Vy jste liška!

Výstup 6.

Klarsonová. Předešlí.

Klars. (s papírem v ruce). Vaše služebnice, pánové. Podepsala jsem plnou moc, pane Měsíčku; volte mým jménem do obecní rady.

Měs. (vezme papír). Mé díky! (Stranou.) Ta přišla v nečas. (Schová papír do kapsy.)

Zel. (ku Klarsonové). Milostpaní zajisté určí, s kterou stranou má pan Měsíček voliti.

Vrb. Ano, ano.

Zel. Co se zásad mé strany dotýče, dovoluji si připomenouti, že již Voltaire a velký Rus —

Vrb. Prosím, jen žádný nátlak! — *Naše* strana vychází ze zásady, že —

Klars. Ponechávám panu Měsíčkovi, aby volil dle své libosti. Vaše služebnice. (Odejde.)

Zel. Nyní jste nucen voliti.

Vrb. Zajisté.

Měs. Nikoli, pánové. Řekl jsem, že neurazím žádnou z vašich stran. (Vyndá z kapsy papíry, z nichž volí jeden.) Zde je plná moc paní Klarsonové. (Roztrhá papír na kousky.) Pánové, já jsem muž od slova.

Zel. Všechna čest. (Stranou.) Věčná škoda toho hlasu!

Vrb. Vy jste karakter. (Stranou.) Ale toho hlasu je škoda.

Měs. A tím je vše odbyto. — Apropó, pane Vrbický, v dnešních „Průmyslových listech“ je znamenitý článek o papírnách. (Dává mu noviny.)

Vrb. (horlivě). Tak? dovolte, prosím. (Poodstoupí a čte.)

Měs. (ukazuje Zelenkovi papír, jejž vyňal z kapsy). Hleďte.

Zel. (udiven). Hrome, plná moc paní Klarsonové. Tedy jste ji neroztrhal?

Měs. Roztrhal jsem nepotřebný papír, abych Vrbického oklamal.

Zel. Dáte mi ten hlas?

Měs. Co dáte?

Zel. (přemýšlí chvíli). Zároveň s uhlím dodávku dříví.

Měs. Výdělek?

Zel. Nejméně tři sta.

Měs. Hlas je váš — tu je ruka.

Zel. Výborně! Kdyby věděl Vrbický, jak jste ho napálil! (Směje se.)

Měs. (k Vrbickému). Výborný článek, není-liž pravda?

Vrb. Znamenitý — děkuji vám. (Vrátí Měsíčkovi noviny.)

Zel. Musím jíti. Odpusťte, pane Měsíčku, že jsem vás obtěžoval. (Posměšně.) Má nejhlubší úcta, pane Vrbický; zůstavuji vám pana Měsíčka — snad se vaší státnické výmluvnosti přece podaří pohnouti jej, aby volil s vámi. (Směje se vítězně; na odchodu.) Kdyby věděl, že mám oba hlasy v kapse... (Odejde.)

Vrb. (směje se srdečně). Měsíčku, ten má vztek, že nepochodil!

Měs. To si myslím.

Vrb. Vy jste ale čertův chytrák; jen co je pravda. Kapitálně jste ho vodil za nos!

Měs. A že budu s vámi voliti, to mu ani ve snu nenapadne.

Vrb. Ani ve snu! — Ale tu plnou moc neměl jste roztrhat.

Měs. Myslíte? (Ukáže mu ji.) Co je tohle?

Vrb. (udiven). Vy — vy — jste ji neroztrhal?

Měs. Roztrhal jsem nepotřebný papír, abych spletl Zelenku.

Vrb. I, tohle je znamenité — vy jste ho tedy dvakrát napálil. (Směje se srdečně.) To mu přeju!

Měs. Jakožto váš přítel zachoval jsem hlas paní Klarsonové pro vás, věda dobře, že ho dovedete ocenit. — Můj nově zřízený obchod —

Vrb. Potřebuje podpory. Naše papírna užívá k osvětlování petrolej — dvě nebo tři sta ročního zisku.

Měs. S vámi je radost mluvit. (Tisknou si ruce.) Hlas je váš.

Vrb. Výborně! Musím vám ale pověděti, proč jsem vlastně k vám přišel. Chtěl jsem se optat, co dělal onehdy Zelenka u vás.

Měs. Chtěl hlas; jak pochodil, viděl jste dnes sám.

Vrb. Viděl. Mám z vás radost; vy jste věrný spojenec. A teď na shledanou, *drahý* příteli.

Měs. Na shledanou, *vzácný* příteli.

Vrb. (odejde).

Měs. Já že svou chytrost přeceňuji? já? Ó nikoli! S těmito pány jsem vyvedl státnický kousek, za který by se ani nebožtík Richelieu nemusil styděti. Já nejsem pouhý obchodník, já jsem *státník!* Měl bych být ministrem! pak bych vždycky nejméně čtyry potentáty najednou za nos vodil. — — Vše daří se výborně. Půjde-li to takhle několik let, na mou duši, já budu — milionářem! (Odejde.)

Výstup 7.

Jindřich. Eliška. Gabriela. Bukovský.

Gabr. (radostně a srdečně k Jindřichovi a Elišce). Ani vám nemohu říci, jakou mám z toho radost, že se máte rádi! Jindříšku, odpusť mi, že jsem ti prve křivdila; musím tě za to obejmouti. (Objímá jej.) A tebe také, moje zlatá Eliško! (Obejme ji; pak náhle zamyšlena.) Svou matinku jsem neznala, ale představuju si, že musila býti tak hodná, tak dobrá jako naše moudrá Eliška. (Tulí se k ní.) Ty vždy zůstaneš naše, viď?

Eliška (dojata, políbí ji).

Gabr. A což paní Klarsonová! až se toho doví, ta pukne zlostí! Před chvilkou řekla Elišce, že prý jí Jindřich co nejdříve lásku vyzná. (Směje se.) Ta ostrouhá kolečka. (K Bukovskému přísně.)

A nyní se omluvte vy, pane, proč jste mi nesvěřil, že miluje Jindřich Elišku? Vy jste o tom věděl.

Buk. Ovšem, ale neměl jsem právo cizí tajemství vyzradit.

Gabr. To je pouhá výmluva. Vy —

Eliška (přísně). Gabrielo, ty zase začínáš spor.

Gabr. (zarazí se). Já? I ne. Nikoli, já už nic neříkám, pranic.

Jindř. Vidíš, divouši, jak tě umí Eliška krotit!

Výstup 8.

Bibiána pěkně ustrojena vešla dříve a pohlížela chvíli na oba párky. *Předešlí.*

Bib. Prosím za odpuštění, přicházím-li v nečas.

Jindř. Naopak, paní sousedku vždy rádi vidíme.

Bib. Přicházím, abych s vámi důkladně a upřímně promluvila.

Eliška (chce odejíti). Buďte zdráva, paní Bibiáno.

Bib. Vy chcete odejíti, slečinko? Jen zůstaňte — vás se to právě tak týče jako tuhle toho párku. (Ukáže na Bukovského a Gabrielu.)

Gabr. (rychle). Párku?

Bib. No, no — já nejsem tak na hlavu padlá, abych nevěděla, že se vy dva máte rádi; to je zrovna tak jako by tuhle pan doktor a slečna Eliška řekli, že se nemohou vystát.

Eliška. Paní Bibiáno —

Jindř. (jeví nepokoj).

Bib. Vždyť je dobře — hodíte se k sobě, vy i vy. A když jednou pánbůh řekl: Patříte k sobě, nemá do toho nikdo co mluviti. To je můj rozum. A skrývat se přede mnou nemusíte — vím co je láska — bývala jsem také mladou.

Jindř. (netrpělivě). Přála jste si tedy —

Bib. Jak jsem už řekla — promluvit si s vámi. Uděláme ale dobře, když si sedneme. (Posadí se nejdřív.) Jen si sedněte. (Ostatní usednou.) Tatínek vám už povídal, že si mne chce vzít.

Gabr. Ano.

Bib. Já mu dala slovo, ale s výminkou: nebude-li vám to proti mysli.

Jindř. Paní Bibiáno, my nebudeme otci v ničem překážeti.

Bib. Nic tak — já to myslím jinak. Aby totiž nebylo mezi námi žádného nepřátelství a hněvu. Ne abych já byla mezi vámi jako cizí a vy na mne koukali skrze prsty, to nechci! Uvidíme-li my všichni, jak jsme tu, že by to dělalo dobrotu, teprve si vašeho otce vezmu.

Jindř. Co se nás týče, bude vždy dobře. Avšak upřímnost za upřímnost. Otec si vás, paní Bibiáno, jen proto chce vzíti, že jste vyhrála stotisíc.

Bib Oho! chyba lávky! Když mi váš otec říkal, abych si ho vzala, ani nevěděl, že mám los, neřku-li že jsem vyhrála. Abych ale domluvila. Tatínek vyhledal pro Gabrielku ženicha a pro pana doktora jistou dámu — povídal mi o tom — já ale vidím, že jste se podle svého gusta sami o sebe postarali, a proto vám povídám: jak jste tu pěkně v párkách, máte a musíte se dostati.

Gabr. (v radostném přenáhlení). My všichni?

Bib. (směje se srdečně). Nu vidíte, neuhodla jsem, že se máte rádi? A proto musíte se také dostati. O to *já* se vám postarám, abyste se přesvědčili, že mám také kus srdce. Já panu Měsíčkovi jeho vrtochy z hlavy vyženu! Vždyť on není tak zlý, ale má časem podivínské nápady, a proto potřebuje komando — a to já umím. Uvidíte, jak bude

otec obracet, až já spustím; to vy ještě nevíte, jaký já jsem kaprál! — Ještě něco. (K Bukovskému.) Na tohoto pána jsem se vyptávala; všude ho chválili; dávali mi přečíst, co bylo o něm v novinách; já si zapomněla doma brejle, oni mi to tedy přečtli sami. Měla jsem radost. Koho noviny tolik chválí, ten už musí býti kos! — Jen to prý ho mrzí, že nemá hodně velké příjmy.

Buk. Ale paní Bibiáno —

Bib. No, no, jen žádnou pýchu! — To se dá změnit. Já mám bratrance, ten je ředitelem železnic. Také chlapík. Každou chvíli mne zve, abych ho navštívila, ale já nedbám. On je sice dobrák, ale to víte — velký pán, a já jen prostá uhlířka. Zvlášť jeho paní dělá velkou, ale jen co je pravda, když on mi píše, ona mne vždy pozdravuje. Víte co udělám? Napíšu bratranci psaní a v tom psaní mu řeknu, že jste ten inženýr, co bylo o něm v novinách; aby se o vás postaral. Uhlídáte, že mi to k vůli udělá. Je to ponejprv, co jej za něco žádám.

Buk. (dojat). Paní Bibiáno, čím jsem si zasloužil tolik laskavosti?

Bib. No, no — jste hodný mladík a zasluhujete, aby vám člověk něco k vůli udělal.

Jindř. (dojat k Elišce). Bůh ví, ta žena má srdce ze zlata. — A čím se vám, paní Bibiáno, my všichni za tolik laskavosti odměníme?

Bib. Vezmu-li si vašeho otce, mějte mne drobet rádi — půjde-li to.

Gabr. (srdečně). Vždyť jsme vás měli vždy rádi.

Jindř. Zajisté, a nezměníme se.

Bib. (dojata). Děkuju vám — více si nepřeju. Jste hodné děti. A Gabrielka mi dá hubičku. (Políbí ji.) Jak ji vidím, hned si vzpomenu na nebožku mou Amálku; mohla být už také tak velká. Inu,

pánbůh dal, pánbůh vzal; jakáž pomoc! Bude-li mne mít Gabrielka drobet ráda, jako bych měla Amálku.

Gabr. I budu, budu!

Bib. (vine ji k sobě).

Výstup 9.

Pikolini. Předešlí.

Pik. Nejponíženější sluha vzácné společnosti — (Nikdo si ho nevšímá.) Na perutích lásky letím do těchto rajských končin. — Či snad vytrhuji? (K Jindřichovi.) Prosím, představte mne té dámě. (Sejme sklíčka a pozná Bibiánu.) E, vždyť je to ta uhlířka z domu, teď ji poznávám.

Bib. Já toho pána také znám — to je ten, co se tolik kamarádí s baletkami z jízdárny.

Pik. (zahanben a popuzen). Jak se můžete opovážit vy praobyčejná ženská mne takto před dámami kompromitovat? mne, takovou osobu! Kdyby to slyšel kníže Löwenstein, hrabě Dornbach nebo baron Breitkopf —

Bib. Prosím vás, nevypínejte se tak! Takovou osobu! Nevídáno! Co pak vlastně jste? Pitvorně vyfintěná figura, jaké mají krejčové a parukáři za skříní, figura, která se lenivě ulicemi klackuje, zevluje sklíčkem po ženských, všude se hloupě roztahuje —

Pik. I, vy!

Bib. Co, vy? — Vy jste jeden z oněch tupých hastrošů, kteří, když se podle módy nastrojí, myslí, že se jim celý svět obdivuje, kdežto každý rozumný člověk ví, že jste jenom nadutá hloupost v nových šatech, hloupost s vystřiženým límcem, z něhož se blýská zrovna takový ohryzek, jaký máte místo mozku v hlavě.

Pik. Poslouchejte —

Bib. Vy jste jedna z oněch figur, které ostouzejí ulice našeho města.

Buk. (ku Gabriele). To mu patřilo.

Pik. Vy se opovažujete —

Bib. Opovažuju se říci vám, že se celý den marně namáháte, abyste hloupě nevyhlížel.

Pik. To je příliš! (K Jindřichovi.) Prosím vás, zastaňte se mne.

Jindř. (se odvrátí).

Pik. Vy nechcete? (K Bukovskému.) Zastaňte se mne vy.

Buk. (odvrátí se též).

Pik. Ten také nechce. (Ku Gabriele.) Slečno, zastaňte se mne.

Gabr. (kurážně). Já? Ani mi nenapadá! Vy jste se choval k paní Bibiáně nezpůsobně, víte?

Pik. Já nezpůsobně? To jsem přece blázen!

Bib. Teď jste řekl pravdu.

Pik. Vy umouněná uhlířko, kdybyste nebyla ženská, vyzval bych vás na souboj.

Bib. (ohlíží se). I že tu nemám koště — já bych vám dala souboj!

Pik. Koště! ona řekla koště! Kdyby to slyšel kníže Löwenstein nebo hrabě Dornbach nebo ... Avšak dovolte, pánové, abych vám vysvětlil, jak je to s těmi baletkami.

Jindř. }
Buk. } Děkujeme.

Pik. Vy nechcete. Dobře. Vysvětlím to panu Měsíčkovi. Takový klep! Váš sluha, vzácné dámy. (Odcházeje hrozí Bibiáně.) A vy, babo, vy se těšte! (Odejde.)

Bib. Dostal svůj podíl. Na takové kloučky mám odjakživa zkřesáno.

Gabr. Ale on bude žalovati tatínkovi, a my dostaneme.

Bib. Žádnou starost, děťátko — tatínkovi napravíme hlavu. (K Jindřichovi.) Ještě slovo. Pan doktor může zatím napsati panu poručníkovi slečny Elišky, že ji má rád — slečinka to jistě podepíše —

Jindř. Uposlechnu, paní Bibiáno — (polo žertem) souhlasí-li Eliška?

Eliška. Jaká to otázka, Jindřichu!

Bib. Nuže, dobrá — ostatní obstarám já. Buďte zatím zdrávy, dětičky. (Všichni jí podají ruce.) S pánembohem. Uhlídáte, že všechno dobře dopadne. (Odejde.)

Gabr. Vidíte, pomoc přišla, odkud jsme se jí nenadáli.

Jindř. Aspoň dobrá vůle.

Eliška. Myslím, že má již paní Bibiána jistý plán; nemá ve zvyku slibovati, co by nemohla splnit.

Výstup 10.

Měsíček. Předešlí.

Měs. Viděl jsem odcházeti paní Bibiánu. Jak jste se dohodli?

Eliška (ustoupí do pozadí).

Jindř. Výborně, otče; přejeme ti upřímně, žes tak šťastně volil.

Gabr. Výborně jsi volil, tatínku — to musím sama uznati.

Buk. Věru, strýče, vy se můžete pokládati za šťastného, že si vás paní Bibiána vezme.

Měs. (v udivení, stranou). Žasnu; dosud o ní mluvili tak chladně, a najednou samá chvála. Ona jim učarovala. (Nahlas.) Nuže, když uznáváte, že jsem výborně volil, tedy vám oznamuji, že budeme slaviti co nejdříve svatbu.

Jindř. Těšíme se. — Avšak, pan Pikolini přichází — přeje si s tebou důvěrně promluviti o věcech tak delikátních, že mi ostatní nemůžeme býti svědky té rozmluvy, a protož dovol —

Měs. Jak se vám líbí.

(Jindřich, Eliška, Bukovský a Gabriela odejdou.)

Výstup 11.

Pikolini. Měsíček.

Pik. (spěšně vstoupí). Konečně vás nalézám. Pane Měsíčku, musím vám sděliti událost veledůležitou, hrůznou, děsnou. Slyšte, já byl uražen, těžce uražen, na smrt uražen. Bože, kdyby to věděl kníže Löwenstein —

Měs. Mluvte, co se stalo?

Pik. Považte si, ta umouněná uhlířka mi tuhle na tomto místě u přítomnosti vaší rodiny řekla, že prý kamarádím s baletkami z jízdárny. Nazvala mne figurou, klackem! Ó že ji nemohu vyzvat na souboj!

Měs. A proč vám to řekla?

Pik. Pro nic a za nic. Já ji pak nazval praobyčejnou ženskou; měl jste ale vidět, jak ta baba jedovatá zuřila.

Měs. A je na tom něco pravdy, co řekla?

Pik. To vám chci právě vysvětliti. Slyšte. O mně je známo, že jsem velký ctitel umění.

Měs. Umění?

Pik. Umění. Já podporuji umělce i umělkyně; to by vám nejlépe dosvědčil kníže Löwenstein, baron — a tak dále. Oni říkají: „Ty milý Pikolini“ — my si všichni tykáme. Avšak nechme toho; zkrátka, já podporuji umění. A tak se stalo,

že jsem půjčil třem tanečnicím z jízdárny po stu zlatých na nové šaty.

Měs. Sto zlatých na šaty? baletkám? Ty přec na šaty mnoho nepotřebují.

Pik. Mnoho ovšem ne — ale takové ty lehounké sukýnky, to je vám náramně drahé zboží. Můj bože, toť každý přítel umění ví. Ony slíbily, že do jisté doby zaplatí. Lhůta uplynula, ale ony neměly.

Měs. Neměly?

Pik. Neměly. Prosily za ztrpení.

Měs. Ale vy jste se nedal uprosit?

Pik. Dal. Kdybyste ale věděl, jak *ty* umějí prosit! to byste koukal.

Měs. Čerta!

Pik. Na mou duši. Povolil jsem jim tedy novou lhůtu. Když ta prošla —

Měs. Tak měly?

Pik. Zase neměly.

Měs. Vy jste je tedy bez okolků žaloval, dal jste jim úředně zabavit a zapečetit jejich věci —

Pik. Já jim nedal nic zapečetit — já jim ten dluh odpustil.

Měs. Vy jste jim odpustil tři sta?

Pik. Ano, abych se jich zbavil, neboť lidé nadělali z těchto pranevinných okolností hrozných klepů. A na to narážela ta baba.

Měs. (chytrácky). Poslouchejte, mne neošidíte — nezapomněl jste nic, co by se těch baletek týkalo?

Pik. (trochu rozpačitě). Ó nikoli — leda snad tu a tam něco — prosím vás, kdo pak si takové věci zapisuje? — Nyní jsem se ospravedlnil a žádám vás, abyste mi poradil, co mám té umouněné babě udělat.

Měs. Vy jí neuděláte nic!

Pik. Cože? nic? A proč?

Měs. Ponévadž bude ona co nejdříve mou paní.

Pik. (směje se). Ta uhlířka? Poslouchejte na tu byste spotřeboval mejdla!

Měs. (mrzutě). Nejmenujte ji uhlířkou — ona má stotisíc zlatých.

Pik. (směje se). Stotisíc zlatých? Snad stotisíc babek.

Měs. (zlostně). Teď už toho mám dost! Povídám naposled, že má stotisíc; vyhrála je na úvěrní los.

Pik. (zaražen). Že vyhrála?

Měs. Ano, a je mou nevěstou.

Pik. Pardon! To je něco jiného. Stotisíc zlatých! A to mi nemohla říci hned? Myslíte, že bych ji byl nazval praobyčejnou ženskou? Ani pomyšlení. Ona je nyní v mých očích *praneobyčejnou* dámou! — Stotisíc! Nyní se nedivím, že tak ostře spustila; kdo má stotisíc, může si na každého vyjeti.

Měs. Ovšem.

Pik. Ale já ji odprosím.

Měs. To uděláte dobře. — Apropó, odporučil jste mou firmu jeho Jasnosti?

Pik. Ovšem. A kníže řekl: „Ty, Pikolini, hodlám pana Měsíčka jmenovati svým dvorním dodavatelem."

Měs. Výborně!

Pik. On to může udělat, vždyť má *deset dvorů.*

Měs. A jak jste byl spokojen s olejem?

Pik. Je výborný.

Měs. A laciný vzhledem k nynějšímu stavu ažia; ukážu vám účet, přesvědčíte se. (Hledá účet v zápisníku, stranou.) Snad se dovtípí, aby zaplatil.

Pik. (prohledává tobolku, stranou). On chce, abych zaplatil, a já nemám. Ty směnky! (K Měsíčkovi.) Nehledejte se s tím, já vám věřím na slovo.

Měs. Tu je. (Dává mu účet.)

Pik. (nahlédne do účtu a ustoupí zpět). Ten olej je ku podivu laciný. *

Měs. (jde za ním a dává mu účet). Přesvědčte se dobře.

Pik. (ustupuje). Já vidím, ten olej je zrovna zadarmo.

Měs. (schová mrzutě účet, stranou). To se mi také zdá. Podporuje baletky, ale za olej zůstane dlužen.

Pik. (stranou). Konečně ten účet schoval. (Nahlas.) Avšak, pane Měsíčku, měli bychom pomýšleti na můj sňatek se slečnou Gabrielou.

Měs. Ztrpení — napřed já.

Pik. Ale —

Měs. Napřed já — pak ožením vás.

Pik. Děkuji, já se ožením sám.

Měs. Také dobře. (Dívá se na hodinky.) Nyní ale —

Pik. Půjdeme k zlatému slunci —

Měs. A vyprázdníme několik sklenek —

Pik. Na zdraví našich nastávajících.

Měs. (vezme Pikoliniho pod paži). Ano, na zdar našich — *obchodů.* (Odejdou.)

(Opona spadne.)

Jednání třetí.

Pokoj v Měsíčkově bytu.

Výstup 1.

Měsíček černě oděn. Potom *Bibiána.*

Měs. Za hodinu jsem manželem paní Bibiány: *první obchod*; zítra dostanu dodávku uhlí a dříví: *druhý obchod*; pozejtří budu zvolen do správní rady a získám dodávku petroleje: *třetí obchod*;

pak provdám Gabrielu za Pikoliniho: *čtvrtý obchod*; konečně Jindřich a Klarsonová, z nichž také bude párek: *pátý obchod*. Pak prý nemám obchodní talent! — Někdo klepá. Volno!

Bibiána (vstoupí). Dobré jitro, pane Měsíčku. Přicházím ještě na slovo, než půjdeme do kostela. Máme ještě ledacos na pováženou.

Měs. Nevěděl bych co.

Bib. Hned se toho dovíte. Vy chcete provdati Gabrielku za Pikoliniho.

Měs. Ano — on má deset zlatých denních příjmů.

Bib. I kdyby je měl, nebyl by to základ štěstí. Z toho sňatku nebude nic.

Měs. Rozumím — vy se na pana Pikoliniho hněváte —

Bib. Ten hastroš by mi za to stál! — Poslyšte, co se těch jeho desíti zlatých denně dotýče, ty někdy *míval*; ale od těch dob, co si z něho velcí páni k vůli svému vyražení blázny tropí, utrácí jako pominutý, chce se jim vyrovnati, a bude hnedle hotov. Inu, staré přísloví: S pány třešní nejídej.

Měs. Bylo by to pravda?

Bib. (ostře). Snad si nemyslíte, že bych někoho pomlouvala? Vyptala jsem se naň dobře. Na jeho chloubu nesmíte ničeho dáti. Ostatně je ten hejsek jedna ruka s baletkami z jízdárny.

Měs. Povídal mi, že prý jim toliko peníze půjčil.

Bib. A vy jste tomu snad věřil? To by bylo na mou duši k smíchu.

Měs. Inu, kdyby to mělo býti takové —

Bib. Už je to takové. Gabrielku tedy nedostane, ujednáno; už proto ne, že si ona sama vyhledala jiného.

Měs. (překvapen, prudce). Cože? to děvče že má milovníka?

Bib. (klidně). No, no, proč pak se tak durdíte? — Má milovníka.

Měs. A já o tom nic nevím!

Bib. (se smíchem). Takové věci se tatík dozví obyčejně naposled. Ostatně — zdali pak my, když jsme byli mladí, jsme se šli dovolit k tatínkovi nebo k mamince, smíme-li se zamilovat? Viďte že ne? Myslíte, že to budou ti mladí dělat jinak? K smíchu. A konečně jste to mohl sám pozorovat.

Měs. Já?

Bib. Ovšem. Tak vidíte, jak jste chytrý: před nosem se vám to miluje a vy nic nevíte.

Měs. To jsem blázen. A kdo je ten její milovník?

Bib. Pan Bukovský.

Měs. Cože, Bukovský? Podívejme se na toho ničemu, on si namluví mou dceru.

Bib Snad se vám nelíbí?

Měs. Člověk s osmi sty ročních příjmů se mně — obchodníkovi — líbiti nemůže.

Bib. Osm set míval — nyní má ročně dva tisíce.

Měs. (v úžasu). Dva tisíce? Kde by je vzal?

Bib. Já se o to postarala. (Ukazuje psaní.) Tu je to černé na bílém. Nuže svolujete, aby se ti mladí lidé vzali?

Měs. (počítá). Dva tisíce ročně činí kapitál (mýlí se) čtyřicet tisíc — čítám-li na pět ze sta. — A je to příjem bezpečný?

Bib. Úplně.

Měs. Tedy svoluji. Ale vysvětlete mi —

Bib. Později. Teď dále. Jak se vám líbí slečna Eliška?

Měs. Ze všech ženských se mi líbíte nejvíce vy.

Bib. Nechte hlouposti. Zkrátka, jak se vám líbí?

Měs. Zdá se, že je tichá holka.

Bib. Tichá? To je děvče, jakého nenajdete, kdybyste celé město s lucernou v ruce prohledal. Tu si vezme pan Jindřich.

Měs. (překvapen). Jindřich? Co vám, paní Bibiáno, napadá?

Bib. (klidně). Oni se mají rádi.

Měs. Toť už se má za mými zády celý svět rád! Vždyť si Jindřich nadchází paní Klarsonovou. Onehdy jí dal darem obraz.

Bib. Což mu zbývalo, když jste před ní řekl, že je pro ni určen? Tenkráte jste se píchʼ věrtělem do oka — obraz byl určen Elišce. Oni mi pověděli, co jste jim vyvedl.

Měs. Co mu to ale napadlo, zamilovat se do děvčete, které nic nemá? K takovému sňatku nikdy nesvolím.

Bib. Vy tedy nesvolíte? Dobře. S bohem! (Chce odejíti.)

Měs. (v úžasu). Paní Bibiáno, proč odcházíte? co to znamená?

Bib. (klidně). Skoro nic — já si vás nevezmu. (Opět chce odejíti.)

Měs. (ji zadržuje). Pro pána boha, paní Bibiáno, co to myslíte?

Bib. To co jsem řekla — z naší veselky není nic.

Měs. Ale proč?

Bib. Dovolíte, aby si vzal pan Jindřich slečnu Elišku?

Měs. Ale vždyť povídám, že ta holka nic nemá.

Bib. Dobrá. A což kdyby měla padesát tisíc, svolil byste?

Měs. (počítá). Padesát tisíc na pět ze sta činí ročně (mýlí se) dva tisíce a pět set. Kdyby měla padesát tisíc — vzhledem k tomu, že ji má Jindřich rád, svolil bych.

Bib. Pamatujte si, co jste řekl. S námi je ale konec.

Měs. (prosebně). Ale paní Bibiáno —

Bib. Nekazte si plíce, mě nepřemluvíte. Abyste ale věděl, ti dva lidé se musejí dostat. Já mám to děvče ze srdce ráda a pana Jindřicha také. To je člověk! Abych vám zrovna řekla, ten není po vás. A není žádný chlapec, aby tancoval, jakou mu umíněný tatík hvízdá. A proto zkrátka: Eliška bude míti padesát tisíc zlatých věna.

Měs. Kde by je vzala?

Bib. Já vyhrála stotisíc — chudých přátel nemám — co bych s tolika penězi dělala? Mám Elišku ráda — dám jí polovic. Ať je také jednou chudý sirotek šťastným!

Měs. Paní Bibiáno, kam byste dala rozum?

Bib. (ostře). Co že? Marná řeč! Já si to jednou vzala do hlavy a konec! Eliška je děvče s padesáti tisíci. S bohem! (Odchází)

Měs. (ji úzkostlivě zdržuje). Paní Bibiáno, co by lidé řekli, kdyby se naše svatba zkazila?

Bib. Co je mi po lidských řečech! Já ostatně nebudu nikde zapírat, proč jsem nechala tak. S bohem.

Měs. (úpěnlivě). Pro boha vás prosím, paní Bibiáno, nepřivádějte mne do takových nesnází. Rozmyslete —

Bib. Škoda slova. Ptám se vás naposled, povolíte, nebo ne?

Měs. (stíraje si pot s čela; k sobě). Ta mne vzala na skřipec. Co dělat? Ona mě nechá sedět a já

ztratím stotisíc. (Nahlas.) Nuže abyste věděla, paní Bibiáno, že vás mám rád, tedy — svoluji.

Bib. (srdečně). No tohle je moudrá řeč; tak vás ráda vidím. Podejte mi ruku. Teď honem povězte dětem, že svolujete. Oni čekají; řekla jsem jim, o čem budeme jednat.

Měs. (stranou). Ona se spikla s mými vlastními dětmi proti mně — proto ji tak chválili. (Nahlas.) Již spěchám. (Odejde.)

Bib. Ti budou mít radost. Ale zasluhujou také, aby jim člověk něco k vůli udělal. Budu mezi nimi spokojeně živa. Starý má ovšem podivínské nápady, ale nelekám se toho. Vezmu ho vždy pořádně do kleští a on povolí; já si z něho udělám muže, jakého mi bude mnohá žena závidět.

Výstup 2.

Měsíček vede *Elišku* a *Bukovského*, za nimi *Jindřich* a *Gabriela*. *Bibiána*.

Jindř. Ještě jednou tisíceré díky za vaše svolení.

Měs. Je dobře — buďte šťastni.

Jindř. Také vám, paní Bibiáno, děkujeme. (Všichni jí podávají ruce.)

Bib. Rádo se stalo.

Měs. (k Jindřichovi). Jen co je pravda, lepšího advokáta jste si na mne vzíti nemohli. — Nechtěla byste nám nyní, paní Bibiáno, povědíti, odkud má dostati Bukovský ty dva tisíce ročně?

Buk. Já dva tisíce?

Bib. Je pravda. (Podává Jindřichovi list.) Buďte tak dobrý, pane doktore, a přečtěte nám tohle psaní od mého bratrance, který je ředitelem železnice.

Jindř. (čte). „Milá sestřenko, žádala jsi mne, abych pro pana Bukovského něco učinil. Četl jsem výtečný jeho spis o železných drahách a nabízím jemu místo inženýra při naší dráze se služným dvou tisíc zlatých —“

Buk. (radostně). Paní Bibiáno!

Jindř. (čte). „— a vyslovuji své potěšení, že mohu tím způsobiti radost své demokratické sestřence —“

Bib. Co je to demokratické?

Jindř. To znamená svobodomyslné.

Bib. Má pravdu, já si věru nedám od nikoho předpisovat, co si mám myslit. — Tak dál.

Jindř. (čte). „— své demokratické sestřence, již upřímně pozdravuji já i moje paní.“

Bib. A tak dále. (K Bukovskému, jiný list mu podávajíc.) Zde je list pro vás.

Buk. (přečte jej rychle). Ještě dnes odepíšu, že toto nabídnutí vděčně přijímám.

Jindř. Nuže, tvůj spis ti přece prospěl.

Buk. Jakým způsobem mám vám děkovati, paní Bibiáno?

Bib. Podejte mi ruku.

Buk. Ruku? to by bylo málo — já vás musím obejmout. Dovolte —

Bib. I s pánembohem.

Gabr. (chce Bukovského zadržeti). Jen se opovaž!

Buk. (obejme Bibiánu).

Gabr. Už je pozdě!

Měs. Takový způsob děkování si odvykni.

Buk. Ale strýče, vděčnost —

Gabr. (ostře). Já ti to také radím!

Buk. Ale Gabrielo, vděčnost —

Měs. Ať se mi to víckrát nestane!

Buk. Ale strýče, vděčnost —

Gabr. Ještě jednou a nechci tě ani vidět!

Buk. Ale Gabrielo —

Bib. No, no, co pak vás kozel bere? Pro hubičku není zle!

Měs. A nyní do kostela.

Výstup 3.

Klarsonová. Předešlí.

Klars. Přicházím vyslovit přání (k Měsíčkovi) vám (k Bibiáně) i vám.

Bib. Uctivě děkuju, milostpaní.

Měs. Díky!

Klars. Společnost byla již na odchodu —

Měs. Ano, právě jsme hodlali .... Jindřichu, zůstaň doma, než přijdeme z kostela.

Jindř. Zůstanu. (Ku Klarsonové.) Milostpaní mi zatím laskavě popřeje několik okamžiků.

Klars. Mileráda.

Měs. A nyní, pravou nohou napřed. (Měsíček, Bibiána, Gabriela, Eliška a Bukovský odejdou.)

Jindř. (podá Klarsonové sesli; oba se posadí). Milostpaní, přiznávám se, že již po delší dobu miluji.

Klars. (jako by překvapena). Pan doktor zamilován?

Jindř. Ano, milostpaní.

Klars. To chladné srdce tedy se přece jednou zatoulalo?

Jindř. Ano — avšak nikoli daleko.

Klars. (stranou). Dosáhla jsem cíle! (Nahlas.) Znám-li pak onu šťastnou?

Jindř. Jako sama sebe, milostpaní, neboť vy a ona jste —

Klars. (stranou). Chce říci: jedna osoba. (Nahlas.) Ona a já jsme —

Jindř. Již delší čas pohromadě — slovem, milostpaní, je to slečna Eliška.

Klars. (nemile překvapena). Eliška? tedy Eliška? (Stranou.) Jak jsem byla krátkozraká!

Jindř. A poněvadž je Eliška vaší příbuznou, záleží mi též na vašem souhlasu.

Klars. (přemáhá se). Buďte ubezpečen, že s potěšením — tento poměr — schvaluji.... Vidím v tom štěstí Elišky — ona je chudá —

Jindř. Démant drahocenný, který nepotřebuje, aby mu obruba ceny dodávala.

Klars. (stranou). Ještě ten démant nemá; postarám se, aby poručník nesvolil. (Nahlas.) Dovolte mi, prosím, abych si napsala telegram.

Jindř. Prosím. (Uchystá čeho ku psaní potřebí.)

Klars. (píše, pak písmo rychle růžovým pijavým papírem osuší). Tak. Odpusťte, odešlu telegram a hned se vrátím. (Odejde.)

Jindř. (sám). Telegram? Co to znamená? (Vezme do ruky pijavý papír.) Co vidím? Na pijavém papíře je otisknuta skoro celá její depeše. (Čte.) „Doktoru Nortonovi." Telegrafovala poručníkovi mé Elišky. (Čte.) „Nesvolujte — ke sňatku — Elišky — s Měsíčkem." Tohle je pěkné! Avšak je tu ještě něco. (Čte.) „On je světák první třídy." Podívejme se, jaký plán si žárlivá panička vymyslila. Ký div, do poslední chvíle věřila v neomylnost svého záletnického umění. — Dobrá, paničko, z toho světáka vám ustrojím paštiku s peprnou omáčkou. — Již přichází. (Odloží papír.)

Klars. (opět vejde). Telegrafovala jsem doktoru Nortonovi, aby vám bez váhání Elišku svěřil, doloživši: „Pan Měsíček je výborný muž, učiní ji šťastnou."

Jindř. (stranou). Umí lhát. (Nahlas.) Děkuji vám, milostpaní, za tuto laskavost; avšak svolení poručníka slečny Elišky mám již v tomto listu. (Ukazuje psaní.)

Klars. (nemile překvapena, stranou). Já se přenáhlila. Co si Norton pomyslí? (Nahlas.) Přispíšil jste si tak, že nemohu při nejlepší vůli té nejmenší zásluhy o štěstí Elišky si získati.

Jindř. Ale nechybil jsem, neboť se vyskytli lidé, kteří mne u pana doktora Nortona pomlouvali, ano ve své zlomyslnosti nazvali mne světákem první třídy.

Klars. (velice překvapena a na rozpacích, stranou). Jak může věděti, co jsem psala? (Nahlas.) Vás světákem první třídy?

Jindř. Tak mne nazvali. Dovolte, milostpaní, abych vám tu interesantní historku vypravoval.

Klars. Jsem velice zvědava. (Stranou.) Co to bude?

Jindř. Zmínil jsem se včera jednomu ze svých známých, že jsem žádal pana doktora Nortona za ruku slečny Elišky. Můj známý tvrdil, že je velmi za dobré s Nortonem a že chce mou žádost podporovati. Napsal tedy honem telegram —

Klars. (trhne sebou). Telegram?

Jindř. Ano, telegram doktoru Nortonovi, a odešel, aby jej odeslal. Jsa v pokoji samoten vzal jsem do ruky pijavý papír, jímž přítel můj telegram byl osušil — (Vezme papír do ruky.)

Klars. (stranou, dovtipivši se). Prokletá nehoda!

Jindř. — a vidím na něm otisknutou depeši, která zněla: (Čte přímo z pijavého papíru.) „Panu doktoru Nortonovi. Nesvolujte ke sňatku Elišky s Měsíčkem, on je světák první třídy.“

Klars. (stranou). Mně je dusno.

Jindř. Nuže, milostpaní, jak soudíte o takovém příteli?

Klars. (stranou). Mám se sama odsoudit. (Nahlas.) Myslím, že nezasluhuje — žádné — nemohu ani nalézti pravého významu — že nezasluhuje žádné —

Jindř. Vážnosti a úcty.

Klars. Ano, ano. (Stranou.) Jak mne pokořuje!

Jindř. Souhlasím úplně s vaším náhledem, milostpaní. (Stranou.) Je dostatečně potrestána. (Ku Klarsonové.) Avšak dost o tom. Záměry mých nepřátel se nezdařily; zbývá mi tedy jen poděkovati příznivcům, kteří se mnou upřímně smýšlejí — v první řadě vám, milostpaní —

Klars. Ó prosím . . . Avšak někdo přichází. (Stranou.) Konečně budu vysvobozena.

Výstup 4.

Měsíček. Bibiána. Eliška. Gabriela. Bukovský. Klarsonová. Jindřich. Hned nato *Pikolini.*

Měs. (představuje Bibiánu). Moje paní.

Pikolini (rychle vejde). Prosím tisíckrát za odpuštění, že jsem nepřišel dříve gratulovat; byl jsem u knížete Löwensteina, který mi řekl: „Ty, milý Pikolini" — povídal jsem již někdy, že si s knížetem Löwensteinem tykám?

Měs. Ovšem. (Stranou.) O tom knížeti by už mohl mlčet.

Pik. On mi tedy řekl . . . Avšak abych nezapomněl. (K Bibiáně.) Milostpaní, odpusťte mi laskavě mé onehdejší chování — já nevěděl, že jste vyhrála.

Bib. Vždyť je dobře.

Pik. A nyní —

Měs. Nyní si dovoluji představiti vzácné společnosti slečnu Elišku, nevěstu mého syna. (Pikolini a Klarsonová gratulují tiše Jindřichovi a Elišce.) A Gabrielu, nevěstu —

Pik. Mou nevěstu, mou!

Gabr. I ne!

Měs. Nevěstu pana Bukovského.

Pik. (v úžasu). Bukovského?

Jindř. (poklepá mu na rameno). *Pana* Bukovského.

Pik. Ale pane Měsíčku, vždyť jste slíbil ruku slečny Gabriely mně.

Měs. Tenkrát jsem ještě nevěděl, jak horlivě (důvěrně k Pikolinimu) podporujete umění.

Pik. Já že podporuji umění?

Měs. (důvěrně). Vždyť mi rozumíte; dámy z jízdárny.

Pik. Ale vždyť jsem vám vysvětlil —

Měs. Vy jste myslil, že na mne vyzrajete? Ó nikoli!

Pik. (k sobě). Ta uhlířka mi vše zkazila. (Nahlas.) Slečno Gabrielo — já vás tedy ztratil, ztratil navždy!

Gabr. Ano!

Pik. Slečno, mně je tuhle (ukazuje na srdce), jako bylo tenkrát andělům s nebe svrženým. Odcházím se srdcem zdrceným, neboť nyní, když náležíte muži jinému, je mi přítomnost vaše nesnesitelnou.

Jindř. (ku Gabriele). Poděkuj za poklonu.

Pik. Půjdu, abych se z bolu svého vyplakal na prsou přítele svého knížete Löwensteina. Slečno, s bohem — navždy. (Chce odejíti.)

Měs. Pane Pikolini, ještě slovíčko — máte u mne maličký účítek za olej. (Dá mu účet.)

Pik. (vezme účet). Ano, za ten olej. — Slečno Gabrielo, anděli křišťálový, s bohem navždy! (Drží čet ve výšce a odejde.)

Měs. Já myslil, že zaplatí. Věru, obchod má své nepříjemnosti.

Výstup 5.

Prokop. Předešlí.

Prokop (nese dva listy, jeden podá Jindřichovi). Panu doktorovi.

Jindř. (přehlédne list; k Měsíčkovi). Volební provolání nerozhodných občanů; včera měli schůzi, která byla četně navštívena, a dnes již rozesýlají provolání —

Měs. Co je mi po tom?

Prokop. A zde telegram pro milostpaní. (Podá papír paní Klarsonové.)

Klars. Telegram? (Vezme list) Prosím za dovolení.

Jindř. (k sobě). Jistě odpověď doktora Nortona.

Klars. (v popředí otevře list). Od doktora Nortona. (Čte.) „Obdržel jsem telegrafické vyzvání, Vaším jmenem podepsané, abych nesvolil ke sňatku Elišky s Měsíčkem, an prý je tento muž světákem. Považuji telegram za podvržený, jsa přesvědčen, že byste pomluvu tak ničemnou netelegrafovala. Norton.“

Jindř. (k sobě). Jak zbledla!

Klars. (taktéž). Považuje telegram skutečně za podvržený? (Zmačká a schová telegram.)

Jindř. (k sobě). Není pochyby, Norton ji rázně odbyl.

Měs. (starostlivě ku Klarsonové). Milostpaní snad obdržela nějakou nepříjemnou zprávu?

Klars. Ó nikoli, naopak, zprávu velice příjemnou.

Měs. Gratuluji tedy milostpaní k této zprávě.

Jindř. Taktéž já.

Eliška. Neméně já.

Bib. (srdečně). Z celého srdce přeju milostpaní tu zprávu.

Gabr. Já také.

Klars. Ó, děkuji, děkuji. (Stranou.) To ještě scházelo, gratulace! (K ostatním) Musím k této depeši odpověděti. (Odejde.)

Bib. (k Měsíčkovi). Řekla jsem, že vám dám los, jak přijdeme z kostela. (Dá Měsíčkovi los.) Tu je.

Měs. (vezme chvatně los). Ó, vždyť to nespěchá. (Stranou.) Konečně tě držím, ty poklade! (K Jindřichovi.) Jindřichu, na tento los připadla výhra stotisíc; čtyry neděle od tahu již prošly, vyzdvihni výhru pro nás.

Jindř. S radostí, otče. (Prohlíží los; překvapen.) Co to? (Prohlíží los znovu.) Buď mne klame zrak — avšak ne, vždyť dobře vidím —

Měs. Co pak?

Jindř. (vážně). Otče, připravte se na překvapení velmi nemilé. (K Bibiáně.) A vy také, matinko.

Bib. Já se nemám čeho lekat. (Stranou, radostně.) Řekl mi matinko!

Měs. Nepříjemné překvapení? jaké pak?

Jindř. Tento los jest — *padělán!*

Měs. (zdrcen). Padělán?

Bib. I tohle by byl čistý kousek!

Jindř. Je padělaný!

Měs. (zoufale). Padělaný! já se zblázním! — A což tuhle můj los? (Podá Jindřichovi los, jejž vyňal z tobolky.)

Jindř. (prohlédnuv los). Také padělaný!

Měs. Stotisíc pryč! Já přijdu o rozum! moje poslední hodinka se blíží! (Stírá si pot s čela.) To je mi horko.

Bib. No, no, je to sice mrzutá věc, ale hlavu si proto přece neutrhneme.

Měs. Padělaný! (Stranou.) A ženu mám na krku.

Bib. Tak se přece utiš. K vůli tomu losu sis mě nevzal.

Měs. Toť se ví, že ne. (Stranou.) Pravdu jí říci nesmím.

Bib. Mne ta komedie také mrzí — ale proto přece bez groše nejsem: nějakých těch šest tisíc mám ve spořitelně.

Měs. (radostně). Šest tisíc? (Stranou.) Zaplať pánbůh, aspoň něco. (Nahlas.) Ale já tomu ještě nevěřím, že jsou losy padělány. Konráde, zeptej se vedle u bankéře, jsou-li dobré, čili nejsou. (Dá mu losy.)

Buk. (odejde).

Výstup 6.

Vrbický. Předešlí. Potom *Zelenka.*

Vrb. Služebník vzácné společnosti. — Pane Měsíčku, naše správní rada se dala fotografovat, a poněvadž vás již považuje za svého spolučlena, uložila mi, abych vám k dnešnímu dni vyslovil přání a odevzdal tabló, obsahující fotografie nás všech. (Podá mu tabló.)

Měs. Jaké vyznamenání!

Vrb. (ukazuje na tabló). Zde je prázdné místo pro vás, sem si dejte svou fotografii.

Gabr. (která právě tabló prohlížela). Tatínku, já tam dám tvou fotografii hned. (Vezme z album fotografii a zasadí ji do tabló.) Tak!

Zelenka (vstoupiv, nevidí Vrbického). Na zdar, Měsíčku, podporo naší strany! Gratuluji vám a přináším naši kandidátní listinu.

Měs. (v úzkostech dává znamení, aby mlčel).

Vrb. (ohlédne se; k sobě). Zelenka — kandidátní listina? Co to?

Zel. Hrome, Vrbický! — Na zdar, pane Vrbický! (Stranou.) Musím začíti jinou řeč. (Spatří tabló.) Co pak to tu máte pěkného, pane Měsíčku? fotografie. (Pohlédne na ně; překvapen.) Poslouchejte, Měsíčku, jak pak jste se dostal mezi tyhle stvůry?

Vrb. (uražen). Co? stvůry?

Měs. (chce zameziti srážku). Dovolte, pánové —

Vrb. (zlostně). Pane, vy jste řekl stvůry?

Zel. (taktéž). Ano, pane, já jsem řekl stvůry. (K Měsíčkovi.) Jak jste se mezi ně dostal?

Měs. (chce mluviti).

Vrb. (ostře). To vám povím já! Pan Měsíček se stane členem naší správní rady, rozumíte?

Zel. Cože?

Měs. (brání Vrbickému, aby mluvil).

Vrb. Ano, a vy se mu se svou kandidátní listinou marně vtíráte, poněvadž —

Měs. (k Vrbickému). Dovolte —

Vrb. (jej skoro odstrčí). Poněvadž bude pan Měsíček voliti s námi.

Zel. (s potupným smíchem). S vámi? Vždyť za dodávku uhlí slíbil hlas mně.

Měs. (k sobě). Vše je ztraceno! Nešťastné fotografie!

Vrb. I tohle je hanebnost! Mně také slíbil svůj hlas i hlas paní Klarsonové.

Zel. Jaká to ohavnost! (K Měsíčkovi.) Vy jste si z nás tropil blázny? Vykořistit jste nás chtěl?

Poslouchejte zkrátka a jadrně: vy jste špatný člověk!

Měs. Pane!

Vrb. Ano, pane, a nejen špatný člověk, vy jste zákeřník!

Měs. Ale dovolte —

Zel. Lstivý, úskočný, loupežný rytíř!

Měs. Pane —

Vrb. Styďte se, vydřiduchu! — Ostatně si nemyslete, že vás do správní rady zvolíme.

Zel. (k Vrbickému). Pane, nyní jste se prozradil, jakými nepoctivými prostředky zakupujete hlasy.

Vrb. Pane, vy kupujete hlasy za kamenné uhlí.

Zel. Pane!

Vrb. A přece navzdor vašemu uhlí zvítězím já.

Zel. I kdybyste měl padesát míst správních radů na prodej, propadnete.

Vrb. Pane!

Zel. Ano, pane. A v brzku budete přede mnou jakožto purkmistrem klobouk smekati.

Vrb. Vy přede mnou.

Zel. Vy!

Vrb. Vy!

Zel. Jen se tak nenadýmejte!

Vrb. Jenom nepraskněte!

Zel. Vy měchýři!

Vrb. Vy — vy bublino!

Jindř. (který byl zatím četl provolání nerozhodných, jež prve obdržel). Prosím, pánové, nerozhorlujte se příliš. Patrně nemáte ještě ani tušení o provolání občanů, kteří se *k žádné* z vašich stran nepřidali. Je jich šest set!

Zel. Šest set!

Vrb. To není možno!

Jindř. (klidně). Prosím, přesvědčte se: šedesát řádek po desíti jmenech činí šest set hlasů (podá ji n provolání), což je v našem městě rozhodná většina — ano, pánové, *rozhodná většina.*

Zel. (nemile překvapen). Tohle je krásné!

Vrb. (taktéž). Tohle je ošklivé!

Zel. (k sobě). Purkmistrem nebudu.

Vrb. (taktéž). Nebudu purkmistrem.

Měs. (k sobě radostně). Ten je sebral!

Jindř. Přejete si, pánové, snad ještě něčeho?

Zel. Já nikoli. Na zdar! (Odejde.)

Vrb. Já také ne. Má úcta. (Odchází.)

Jindř. Pane Vrbický, zapomněl jste zde něco.

Vrb. Já? Co?

Jindř. (podávaje mu tabló). Správní radu.

Vrb. (vezme tabló a odejde).

Bib. (ostře k Měsíčkovi). Ty, co pak to bylo za komedii? Ty jsi slíbil hlas dvěma stranám najednou? Je to nějaké jednání? Ať se to víc nestane!

Měs. (stranou). Hrome, ta mne začíná brzy komandovat! Ó měsíčku, tluč hlavu o zeď — tys uvázl v šeredné pasti.

Jindř. (k Měsíčkovi). Nuže otče — vaše obchodní spekulace?

Měs. (zahanben se odvrátí; k sobě). Na mou duši, já myslil, že jsem chytřejší.

Výstup 7.

Bukovský. Předešlí.

Měs. Jsou losy padělány?

Buk. Jsou.

Měs. (zoufale). Poslední moje naděje zmařena!

Bib. No, no, žebrat proto nepůjdeme.

Buk. Strýče, bankéř mi sdělil, že byl zatknut jistý Američan, který úvěrní losy padělal.

Měs. Čert aby ho vzal! — A kdo vlastně vyhrál na číslo tři tisíce dvě stě?

Buk. Dle výroku bankéře byla výhra vypla cena firmě Barring et Comp. v sídelním městě.

Měs. Ó bože, proč já nejsem ten Barring et Comp.?

Výstup 8.

Klarsonová s balíčkem v ruce. ***Předešlí.***

Klars. Eliško, listonoš mi odevzdal tento balíček pro tebe. (Se smíchem.) Myslím, že si touto zásylkou z tebe někdo tropí žert. Hle ta adressa. (Čte.) „Slečně Elišce Černohorské, majitelce statku Zvěstova."

Eliška. Jaký to posměšek!

Klars. (se zlomyslným smíchem). Tušila jsem, že tě ten žert pozlobí.

Eliška. Tu zásylku nepřijmu.

Jindř. (prohlíží balíček). Radím, slečno, abyste balíček otevřela; pozoruji, že je to písmo i pečeť doktora Nortona.

Eliška. Prosím, otevřte jej sám.

Jindř. Milerád. (Otevře balíček.) Nějaké listiny a psaní s nadpisem: „Elišce." Písmo doktora Nortona. (Ukazuje list Elišce.)

Eliška. Opravdu — prosím, přečtěte sám ten list.

Jindř. (čte). „Milá Eliško! Překvapil tě nadpis mé zásylky? A přece ti titul majitelky statku Zvěstova právem přísluší."

Všichni (v úžasu pohlížejí na sebe).

Jindř. (čte). „Z peněz, jež mi tvoje matka před svou smrtí odevzdala, zakoupil jsem záhy po tvém

odjezdu k paní Klarsonové úvěrní los číslo tři tisíce dvě stě.“

Měs. Rány boží! tři tisíce dvě stě! Výhra stotisíc! Ale ten nešťastný muž musil zase los prodati; vždyť naň vyhrála firma Barring et Comp.

Jindř. (čte). „Šťastnou náhodou vyšlo při posledním tahu číslo tvého losu a tys vyhrála stotisíc zlatých.“

Eliška. Můj bože, je to žert, či pravda?

Měs. Patrně žert, vždyť vyhrál Barring et Comp.

Jindř. (čte). „Náhodou byl na prodej statek Zvěstov, o němž jsi mně byla psala, že se ti s okolní krajinou tolik líbí; zakoupil jsem jej tedy pro tebe.“

Eliška. Já tolik štěstí? To není možno.

Měs. Není, slečno, poněvadž vyhrála firma Barring et Comp.

Jindř. (čte). „Odeslal jsem pak los do sídelního města, svěřiv inkassování peněz svému dávnému příteli, šéfu firmy Barring et Comp.“

Měs. (udeří se do čela). Rány boží! Sláva, slečno, vy jste přece vyhrála; firma Barring et Comp. opatřila jen inkasso.

Eliška. Bylo by to možno?

Měs. Už je to jisté, slečno.

Jindř. (čte). „Firma Barring vyplatila panu Skalickému na Zvěstov osmdesát tisíc; ostatní peníze jsem pro tebe, Eliško, uschoval.“

Klars. (k sobě). Na to děvče se štěstí jen sype!

Jindř. (čte). „Přikládám listiny, které ti majitelství statku Zvěstova zabezpečují. Buď šťastno, mé dítě, a pozdrav ode mne svého Jindřicha.“ —

Ostatní týče se pouze slečny (podá ji list); mně nezbývá než připojiti své přání.

Měs. Také mé přání přijměte, velevážená slečno! (K Bibiáně.) Je to štěstí, že má ta holka Jindřicha ráda — to je obchod!

Bib. (rozhorlena). Obchod? Uslyším-li tohle slovo ještě jednou, bude hrom bít!

Měs. (k sobě). Bledni, Měsíčku, planeto ubohá! s tebou je konec! ty už nesmíš ani promluvit — jsi nula. Ó nulo! — Já si srazil vaz! Kdo viděl kdy nešťastnějšího obchodníka nade mne? Amen, amen!

Gabr. A nyní, poněvadž je vše v pořádku, navrhuji, abychom šli k obědu; já už mám náramný hlad.

Bib. Gabrielka má pravdu, pojďme jíst, také už mám kapitální hlad.

Měs. Prosím, tedy do jídelny.

Všichni (odcházejí).

Měs. (k sobě). Mně chuť k jídlu docela zašla ze strachu před — paní Měsíčkovou. (Odchází.)

(Opona spadne.)

